

Diverse forløbsbeskrivelser

Forslag til flerfagligt samspil samt materialer til og konkrete eksempler på forløb

Indhold

A. Tanker om perspektivering og valg af tekster	s. 3
B. Forslag til forløb med skema	s. 5
1. Myter	s. 6
2. Epos	s. 11
Om Odysseen	s. 11
Om Iliaden	s. 18
3. Tragedie	s. 19
Om Medea	s. 19
Om Antigone	s. 25
Om Kong Ødipus	s. 28
4. Komedie	s. 37
5. Filosofi	s. 39
6. Moderne udgangspunkt	s. 48
7. Forslag til samarbejde med matematik, fysik, kemi og biologi	s. 59
8. Forslag til samarbejde med billedkunst	s. 73

A. Tanker om perspektivering og valg af tekster

Jeg har hele tiden i mit arbejde haft oldtidskundskabs faglige identitet for øje. Dette betyder for hele undervisningsprocessen, at de klassiske græske og romerske tekster er centrum i arbejdet med klassen. Det betyder også, at udvalget ikke ønsker at læse disse tekster kalejdoskopisk eller som små citatklip i forhold til moderne tekster, men som så store helheder som muligt, Odysseen og Iliaden selvfølgelig undtaget; her er sangene den normsættende længde. Perspektiveringstekster skal sætte accenter i forhold til de klassiske, men de er sekundære og skal tjene som bevis for, at traditionen fra oldtiden fortsætter den dag i dag; men tyngden ligger i oldtiden.

At vælge perspektiveringstekster er en balanceakt for læreren mellem Skylla og Charybdis. Vælger man tekster, der rummer for store forskelle, bliver arbejdet betydningsløst, da sammenhængen med

oldtiden ikke kan ses. Den velkendte fare er her, at alle problemer bliver almenmenneskelige, og så kan man i princippet bruge hele verdens tekster. Vælger man tekster, hvis forskelle er for små eller ubetydelige, ender vi i princippet i oversættelsesarbejdet, der søger identifikationen med originalen. Det er heller ikke meningen med perspektiveringen.

Intertekstualitetskriterier

Hvad er perspektivering?

Alle tekster behandler det antikke forbillede med navn – dvs. intertekstualiteten kan spores ret nemt. Der er kun få forfattere, der bruger plottet, men ikke giver en henvisning til antikken, fx Ola Rotimi til Ødipus. Man bør altså tage stilling til, om det er et set af kendetegn og karakteristika, der skal danne grundlag for receptionsundersøgelsen og være kriterier for et tilhørsforhold til den givne tradition eller om henvisningerne skal være så direkte som i de fleste af de her nævnte tilfælde. Der findes selvfølgelig tekster, der kun behandler et aspekt af Ødipus-/Medea- /Antigone- eller Odysseus-receptionen; til gengæld bliver disse teksters antal legio.

Hele Ødipus-myten som det mest kendte motiv fra antikken åbner for en diskussion af reception og intertekstualitetskriterier, idet de nedennævnte elementer er væsentlige for Ødipus-receptionen med eller uden navns nævnelse.

Når et værk skal henregnes til traditionen fra antikken, må man søge efter direkte henvisninger, f. ex. navne, eller motiver eller andre elementer, der kan legitimere en inkorporering i receptionen.

Hvis vi som eksempel tager Ødipus-temaet, kan vi se myten i figurernes identitet, fx Ødipus, Iokaste, Kreon, Teiresias, i motiver, fx oraklet, skæbnetro, sfinxens gåde, efterforskningen, moderens selvmord, selvforblændelse af helten, eksilering, det analytiske handlingsskema, i temaer, fx fadermord, incest, modsætning mellem begær og samfundsmæssige normer, skyld og uskyld, ubevidst styring og bevidst vilje, søgen efter sandhed og selverkendelse. Tekster med disse elementer åbner for diskussioner på klassen, og ofte er der kun nogle kendetegn tilstede, men blandt de vigtigste hører nok den sandhedssøgende protagonist, fadermordet og incestmotivet, spørgsmålet om skyld og uskyld samt Handlungsstrukturens analytiske skema. Grænsetilfælde er der masser af, og netop de skærper jo blikket for traditionernes stof i forhold til det, der ligger udenfor. Her kunne nævnes Heinrich von Kleists "Der zerbrochene Krug", hvor det er strukturen med dommeren som gerningsmand, der binder til mytens stof, T.S. Eliots "The Elder Statesman", der har en stærk datterbinding, H. Ibsens "Gengangere" og Max Frisch "Homo Faber", hvor incestmotivet og mor-søn-konflikten danner forbindelsen. Et specielt tilfælde er legenden om den hellige Gregorius fra

middelalderen, hvor centrale elementer er incest, udsættelse, opdragelse hos plejeforældre, søgen efter forældrene, ægteskabet med dronningen og erkendelsen og bod. Den genfindes hos bl.a. Thomas Mann i ”Den udvalgte”.

Diskussionen vil til hver en tid dreje sig om, hvad der skal henregnes til receptionen specifikt. I Ødipus-mytens tilfælde vil der være et utal af tekster, der har et eller flere elementer tilfælles med oprindelsesmyten, hvis man ser bort fra navnelighederne. Det vil nok ende i en banalisering af myten, hvis kun et eller flere motiver/elementer skal legitimere tilhørsforholdet til myten. Her starter så debatten om den store lighed med de betydelige forskelle, idet ligheden skal være den røde tråd, hvor forskellene er de varianter, der viser mytens renæssance til forskellige tider i verdenslitteraturens historie.

B. Forslag til forløb med skema

Jeg har forsøgt at beskrive forløbene efter et ensartet skema, som vist her. Det var ikke altid let at udfylde alle rubrikker; nogle bemærkninger vil nok forekomme læseren selvfølgelig, men jeg har som sagt prøvet at give nogle begrundelser. Nogle af disse findes også i de indledende afsnit, hvortil der så henvises uden at de bliver gentaget i skemaerne.

1.	Hvorfor	Begrundelse for, hvorfor udvalget har foreslået dette forløb
2.	Hvad	Angivelse af basistekster, perspektiveringstekster og billedmateriale samt forsøg på en begrundelse for netop disse tekster
3.	Hvordan	Udkast til konkrete forløb med varianter samt overvejelser over forløbslængde og arbejdsformer
4.	Hvilke fag	Angivelse af mulige samarbejdspartnere
5.	Hvor længe	Antallet af klokketimer, som udvalget foreslår til dette forløb
6.	Hvilken litteratur/hvilke billeder	Liste over tekster og billeder, opdelt i a. basismateriale b. perspektiveringsmateriale c. baggrundsstof til lærer og/eller til elev
7.	Hvilket eksamensstof	Forslag til ekstemporaltekster og -billeder, evt. overvejelser over materialet i eksamenssituationen
8.	Egen erfaringer	Kort kommentar om, hvordan stoffet og forløbet har fungeret i undervisningen allerede.

B. 1. Myter

Kommenteret litteraturliste

1. Gerold Dommermuth-Gudrich: 50 klassiske myter – de kendteste myter fra den græske oldtid, Kbh. (Aschehoug) 2004 efter tysk originaludgave '50 Klassiker – Mythen', Gerstenberg Verlag 2000.

Bogen giver eksempler på de vigtigste litterære værker, der knytter sig til receptionen af de nævnte myter.

2. Mytemotiver i dansk litteratur - 2. udgave (fra Systimes hjemmeside)

Forfattere: [Ove Benn](#) · [Jørn Jacobsen](#)

Medie: Bog + suppl. webmateriale

Udgave: 2. udgave 2005

ISBN: 8761611379

Dette er en bog, der decideret behandler danske litterære værker i en hebræisk og græsk-romersk receptions historie.

Beskrivelse

Antologien påviser, hvordan danske skønlitterære tekster til stadighed er præget af de motiver, der er indeholdt i en række af de klassiske myter; Syndefaldsmyten, Ikarosmyten, Pygmalionmyten, Narcissusmyten, Ødipusmyten, Elektramytten og Theseusmyten.

I fyldige indledninger præsenteres en række motiver, der knytter sig til den enkelte myte, og der skitseres nogle mulige analytiske vinkler.

Bagest i bogen er samlet forslag til arbejdsspørgsmål og bibliografiske oplysninger.

Bogen har egen hjemmeside på www.systime.dk.

Mytemotiver i dansk litteratur - 2. udgave

Mytemotiver i dansk litteratur på Internettet

Denne side vil fremover blive opdateret med nyttige links til Internettet. Siden kan benyttes af elever, undervisere og andre, der ønsker supplerende og uddybende informationer om den græske mytologi og mytemotiver.

Om den græske mytologi

[Den græske mytologi](#)

Bidrag til den danske ThinkQuest-konkurrence 1997. En populær og sjov side med forskellige vinkler på den græske mytologi. Meget original og dygtigt lavet hjemmeside, der giver det første overblik.

[Ancient Greek \(Hellenic\) Sites on the World-Wide Web](#)

Jens Peter Jensen

Shownet (Medea, The Musical). Siden indeholder en overskuelig og imponerende mængde links til relevante emner om den græske mytologi: myter og mytefigurer, tragedier, forfattere og artikler om det græske drama.

[Primary Text Index](#)

Tufts University. Perseus Project. I engelsk oversættelse er her bl.a. en oversigt over et stort antal græske tragedier. Relevant i denne bogs sammenhæng er tragedier om: Agamemnon, Elektra, Hippolytos, Medea, Orestes, Theseus og Antigone.

[Greek Mythology Compared to Norse Mythology](#)

By Gareth Long. Sammenligner den græske og nordiske mytologi på en række områder. Berører skabelsesmyter, fortællinger og guder. Meget kreativ og rigt illustreret hjemmeside med diverse links. Kan være meget nyttig, hvis man vil læse et sammenlignende emne om nordisk og græsk mytologi.

[Bulfinch's Mytology: Author's Preface](#)

Thomas Bulfinch's bog om mytologi med mange links til artikler og billedmateriale.

[The Labyrinth: Resources for Medieval Studies](#).Georgetown University.

Meget omfattende hjemmeside om "Medieval Studies" med mulighed for søgning om græsk mytologi.

Myten om Syndefaldet

[Skabelsesmyten i Genesis](#)

Denne side er blot én af mange på Knud B. Møllers meget flotte religionshjemmeside, der behandler en lang række religionsvidenskabelige temaer og religioner fra naturreligioner til nyreligioner med mange links.

[The Temptation of Edam and Eve](#)

Meget flot billedrig side med motiver fra Syndefaldet: oliemaleri og kalkmaleri.

BILLEDGALLERI: Motiver med Syndefaldet

Under billedgalleri finder du malerier/billeder med Syndefaldet som motiv:

[Akseli Gallen-Kallela: "Foråret"](#) (1903).

[Harald Slott-Møller: "Foråret"](#) (1898).

[Harald Slott-Møller: "Primavera"](#) (1901).

Myten om Ikaros

[Greek heroic legend](#). Pantheon.org.

Denne side rummer en oversigt over alfabetisk ordnede og meget nyttige og let tilgængelige artikler om Ikaros og Daedalus. Herfra er der links til nyttige og beslægtede oplysninger.

BILLEDGALLERI: Motiver med Ikaros

Under billedgalleri finder du malerier/billeder med Ikaros som motiv:

[Ikaros Art Gallery](#). Peter S. Tsantes (GR) Ikaria-website (på engelsk).

24 smukke fremstillinger i maleri, skulptur og smykker af Ikaros. Herunder billeder af Matisse, Van Dyck, Chagall, Saraceni og Breughell. Meget smukke farvegengivelser.

[Allusion, Artistry, and the Fall of Icarus](#)

Meget flot billedrig side indeholdende allusioner til Ikarosmyten inden for maleri, skulptur, musik og dans.

Myten om Pygmalion

[Pygmalion by Bernard Shaw](#). Bibliographic Record. Bartleby Archive.

George Bernard Shaws berømte skuespil Pygmalion fra 1912 - senere kendt som den populære musical My Fair Lady. Denne engelske udgave kan læses tværfagligt sammen med engelsk.

Jens Peter Jensen

[Bulfinch's Mythology, kap. 18](#)

Thomas Bulfinch's bog om mytologi med mange links til myten om Pygmalion.

BILLEDGALLERI: Motiver med Pygmalion

Under billedgalleri finder du malerier/billeder med Pygmalion som motiv:

[Francois Boucher: Pygmalion and Galatea](#). CGFA.

[Paul Delvaux: Pygmalion](#). CGFA.

[Edward Burne-Jones: Pygmalion and the Image](#). CGFA.

Myten om Narcissus og Ekko

[Bulfinch's Mytology, kap. 13](#)

Thomas Bulfinch's bog om mytologi med mange links til myten om Narcissus.

[Myth Man: Echo & Narcissus](#)

Flot hjemmeside med artikler og billeder.

BILLEDGALLERI: Motiver med Narcissus og Ekko

Under billedgalleri finder du malerier/billeder med Narcissus som motiv:

[Poussin: Echo and Narcissus](#). CGFA.

[Caravagio: Narcissus](#). CGFA.

[John William Waterhouse: Echo and Narcissus](#). CGFA.

Myten om Ødipus og Elektra

[Greek heroic legend](#). Pantheon.org.

Denne side rummer en oversigt over alfabetisk ordnede og meget nyttige og let tilgængelige artikler om Elektra, Jokaste, Klytaimnestra og Orestes. Herfra er der links til nyttige og beslægtede oplysninger.

[Bulfinch's Mytology, kap. 20 og 28](#)

Thomas Bulfinch's bog om mytologi med mange links til myterne om Ødipus og Elektra.

Myten om Theseus og Labyrinten

[Greek heroic legend](#). Pantheon.org.

Denne side rummer en oversigt over alfabetisk ordnede og meget nyttige og let tilgængelige artikler om Ariadne, Fædra, Hippolyte og Theseus. Herfra er der links til nyttige og beslægtede oplysninger.

[Bulfinch's Mythology, kap. 20 og 21](#)

Thomas Bulfinch's bog om mytologi med mange links til myten om Theseus.

[Joel Skidmore: Theseus](#)

Populær, men meget flot og sjovt illustreret side om Theseus og beslægtede mytologiske emner og navne.

3. Mythos –Serien hos Reclam

Jens Peter Jensen

Se også www.relcam.de

Serien belyser vigtige guder og personer i europæisk åndsliv, ikke blot antikke, og deres virkning på især europæisk reception. Alle tekster er oversat til tysk af hensyn til det tyske publikum, men med fyldestgørende henvisninger til originalteksterne. Serien er en guldgrube for internationale perspektiveringstekster i oldtidskundskab.

Mythos Aphrodite

Hrsg.: Leis, Mario. 309 S. 13 Abb.

ISBN: 978-3-379-01693-3

RBL: 1693

Mythos Europa. Texte von Ovid bis Heiner Müller

Übers.: Renger, Almut-Barbara. 259 S. 10 Abb.

ISBN: 978-3-379-20077-6

RBL: 20077

Denne myte kan suppleres med materiale fra

Winfried Bühler: Europa – Ein Überblick über die Zeugnisse des Mythos in der antiken Literatur und Kunst, München (Fink) 1968

Boll-Johansen/Harbsmeier: Europas opdagelse, Kbh. 1988

EU-Traktaten

På denne måde kan man trække tråde tilbage til oldtiden og frem til i dag med samfundsfag, historie, billedkunst og dansk som samarbejdspartnere.

Mythos Ikarus

Texte von Ovid bis Wolf Biermann. Hrsg.: Aurnhammer, Achim; Martin, Dieter. 269 S. 18 Abb.

ISBN: 978-3-379-01646-9

RBL: 1646

Mythos Cassandra. Texte von Aischylos bis Christa Wolf

Hrsg.: Falke, Matthias

192 S.

ISBN: 978-3-379-20114-8

RBL: 20114

Mythos Narziß

Texte von Ovid bis Jacques Lacan. Hrsg.: Renger, Almut-Barbara. 320 S. 26 Abb.

Jens Peter Jensen

ISBN: 978-3-379-01661-2

RBL: 1661

Mythos Orpheus

Texte von Vergil bis Ingeborg Bachmann. Hrsg.: Storch, Wolfgang. 291 S.

ISBN: 978-3-379-01590-5

RBL: 1590

Mythos Pandora. Texte von Hesiod bis Sloterdijk

Hrsg.: Renger, Almut-Barbara; Musäus, Immanuel. 259 S. 17 Abb.

ISBN: 978-3-379-20033-2

RBL: 20033

Mythos Prometheus

Texte von Hesiod bis René Char. Hrsg.: Storch, Wolfgang; Damerau, Burghard. 255 S. 2 Abb.

ISBN: 978-3-379-01528-8

RBL: 1528

Mythos Pygmalion. Texte von Ovid bis John Updike

Hrsg.: Aurnhammer, Achim; Martin, Dieter. 259 S. 23 Abb.

ISBN: 978-3-379-20053-0

RBL: 20053

Mythos Sisyphos

Texte von Homer bis Günter Kunert. Hrsg.: Seidensticker, Bernd; Wessels, Antje. 286 S. 47 Abb.

ISBN: 978-3-379-01738-1

RBL: 1738

B. 2. Epos

Om Odysseen

Kommenteret litteraturliste

1. Bernhard Zimmermann (Hrsg.): Mythos Odysseus – Texte von Homer bis Günter Kunert, Leipzig (Reclam) 2004 (www.reclam.de)

Bogens kapitler sigter mod forskellige aspekter af myten og dens bærer, således at de enkelte underemner belyses gennem 2.700 års litteratur.

Myten spænder fra Odysseen over Boccaccio og Schiller til de moderne tyske forfattere Fühmann, Walser, Meckel og Kunert.

Selve hovedpersonens mangesidighed belyses af Od.1,1-5 og Od. 9, 12-36 over Antisthenes til Nietzsche og Canetti, og ud fra Od. 3,115-123, 4, 238-258 og 266-289, 5, 182, Od. 1, 65f., Od. 13, 291-299, Il.401-410, 430, Il. 10,242-247 over Pindar, Sofokles: Philoktet 78-111, Troerinderne 613f., 750-756 og Euripides: Hekabe 218-264 og 299-316, Ovid, Cicero og Seneca til Racine, Shakespeare, Giraudoux og Walter Jens, et righoldigt materiale til beskrivelse af heltens karakteristika.

Odysseus fortælleren behandles i Il.3, 200-224, Od. 11, 363-376 og 17,513-527 over Goethe og Pascoli til Walter Jens, Jandl, Canetti og Luigi Malerba.

Den tålmodige Odysseus ud fra Od. 7,208-225, 13, 306-310, 20,17-23 over Horats' og Senecas stoiske optik til den kristne hos Ambrosius (udlægning af Lukas-evangeliet), Maximus af Torinos homilie 49, Boccaccio til D'Annunzio og Umberto Saba.

Den hjemløse hjemvendende kriger går ud fra Od. 1,45-62, 5, 75-84 og 149-158, 13, 187-204, 16, 187-206, 17, 291-305, 19, 386-392 og 467-475, 24, 213-240 og 315-348 over Ovids Tristia til Kavafis og Seferis, Joyce, Brecht, Celan, Fried og Kunert for blot at nævne nogle i det righoldige udvalg.

Odysseus og kvinderne er et ofte anvendt motiv til beskrivelse af ham og kønnes forhold til hinanden; der gås ud fra Od. 10, 275-335 mht. Kirke og videre over Boethius til Meckel; mht. Kalypso går man ud fra Od. 5,116-144 og 160-170 og til Lukians "Sande historier" 2,35f., mht. Nausikaa fra Od. 6, 93-140 over Goethe til Huchel, Kaschnitz og Kunert; mht. Penelope starter man i Od. 1,325-364 og 23,85-116 og 174-208 over Ovids Heroides til Botho Strauß, Luigi Malerba, Canetti og Rose Ausländer.

Odysseus som den grænseoverskridende og videbegærlige rejsende går ud fra Od. 12,36-54 og 153-200 over Cicero og Dante, Helvede, Sang 26, 46-142, og Tennyson til Pascoli, Kafka, Brecht, Kazantzakis Od. 24, 1370-1396, Merkel, Cyrus Ataby og Kunert.

2. Bernhard Andreae: Odysseus. Archäologie des europäischen Menschenbildes, Frankfurt 1982

Bogen indeholder 16 kapitler væsentligst om Odysseus ud fra vidt forskellige synsvinkler.

3. H. Bloom (ed.) Odysseus/Ulysses, New York/Philadelphia 1991

4. Gerold Dommermuth-Gudrich/ U. Braun: Fünfzig Klassiker-Mythen. Die bekanntesten Mythen der griechischen Antike, Hildesheim 2000

Denne bog er oversat til dansk under titlen: **G. D-G.: 50 klassiske myter – de kendteste myter fra den græske oldtid**, Kbh. (Aschehoug) 2004

5. E. Frenzel: Stoffe der Weltliteratur, 8. udg. Stuttgart 1992 (1962)

Standardværk om alle former for receptionstemaer i verdenslitteraturen.

6. V. Riedel: Antikerezeption in der deutschen Literatur vom Renaissance-Humanismus bis zur Gegenwart – Eine Einführung, Stuttgart/Weimar (Verlag J.B. Metzler) 2000

Værket behandler på over 500 sider de tyske digteres reception af antikke temaer og myter fra renæssancen til år 2000, en guldgrube for en old-tysk perspektivering.

7. B. Seidensticker: Aufbruch zu neuen Ufern, in: B. Seidensticker/Vöhler (Hrsg.): Urgeschichten der Moderne. Die Antike im 20. Jahrhundert, Stuttgart/Weimar 2001

8. R. Sühnel: Odysseus in der englischen Literatur. Von Shakespeare bis James Joyce, Berlin 1992

Eksempler, forslag og ideer til forløb

1.

1. Indføring i eposets univers, form, struktur og personer samt forløb samt analyse af samfundsstruktur og eventyrellementer
2. Homer: Odysseen, 1. sang vv. 1-95 Odysseen, 9. sang: Kyklopen Euripides: Kyklopen Theokrit: 6. Polyfem og Galathea, in: Jalousi, overs. af K.M. Nielsen, Kbh. (Gyldendal) Theokrit: Kyklopen, in: Jalousi, overs. af K.M. Nielsen, Kbh. (Gyldendal) Giovanni Boccaccio: Genealogia deorum gentilium (de hedenske guders stamtræer) XI 40, in: Mythos Odysseus, ss. 15-17
3. Tekstudvalget giver mulighed for at studere eventyrtræk i forskellige genrer med samme hovedperson
4. Muligvis dansk i et forløb om reception og genrer
5. 15 timer
6. Homer: Odysseen, 1. sang vv. 1-95 Odysseen, 9. sang: Kyklopen Euripides: Kyklopen Theokrit: 6. Polyfem og Galathea, in: Jalousi, overs. af K.M. Nielsen, Kbh. (Gyldendal) Theokrit: 11. Kyklopen, in: Jalousi, overs. af K.M. Nielsen, Kbh. (Gyldendal) Giovanni Boccaccio: Genealogia deorum gentilium (de hedenske guders stamtræer) XI 40, in: Mythos Odysseus, ss. 15-17 Baggrundsstof: Studiehæfte til Odysseen, Daneklærerforeningen, 1993 Ole Høiris: Antropologien i antikken, Århus Universitetsforlag. 2001, passim, fx ss. 28ff., 165ff. V. Blaksteen/K. Møller: Eventyr i dansk – fra folkeeventyr til fantasy, Århus (Systime) 2005 K.K. Kristiansen/J.R. Rasmussen: Fjendebilleder & Fremmedhad, FN-Forbundet 1988, heri: J.E. Skydsgaard: Fjendebilleder i den klassiske oldtid, ss. 39-48
Grimms eventyr: Den tapre skrædder

2.

1. Her tænkes på receptionen af Odysseen i moderne litteratur og eposets farvning
2. Homer: Odysseen, 1. sang vv. 1-95 + Penelopes optræden under Phemios' sang 1. sang vv. 324-364 Homer: Odysseen 23. sang Vergil: Aeneiden, uddrag af 2. sang, tekststeder om Odysseus Holberg: Ulysses, i udvalg, fx 3. akt
3. Teksterne har som fokuspunkt Odysseus og Penelope og skildringen af de to i litteraturen
4. Dansk
5. 15 timer
6. Homer: Odysseen, 1. sang vv. 1-95 + Penelopes optræden under Phemios' sang, 1. sang vv. 324-364 Homer: Odysseen 23. sang Vergil: Aeneiden, uddrag af 2. sang, tekststeder om Odysseus Holberg: Ulysses, i udvalg, fx 3. akt Baggrundstof: B. Seidensticker: Aufbruch zu neuen Ufern, in: B. Seidensticker/Vöhler (Hrsg.): Urgeschichten der Moderne. Die Antike im 20. Jahrhundert, Stuttgart/Weimar 2001 Bernhard Andreae: Odysseus. Archäologie des europäischen Menschenbildes, Frankfurt 1982
7. Udvalg af enten Odysseen, Vergil eller Holbergs Ulysses

3.

1. Her studeres rejsemotivet i eposet og i moderne litteratur
2. Homer: Odysseen, sang 1 – 4 i udvalg + 23. sang og 24. sang vv. 491-548 Ovid: Tristia 1, 5, i udvalg, fx 49-84 A. Stub: Livet som en sejlads H. Nordbrandt: Sejlads Michael Köhlmeier: Telemach, ss. 9-12, in: Mythos Odysseus, ss. 103-104 (skal oversættes) Georgios Seferis: Auf einen fremden Vers, in: Mythos Odysseus, ss. 95-97 Konstantin Kavafis: Ithaka, in: John W. Henriksen: Moderne græsk lyrik, Kbh. (Cicero) 1991, ss. 86-87, og in: Mythos Odysseus, ss. 93-4

Franz Fühmann: Irrfahrt und Heimfahrt des Odysseus, in: Mythos Odysseus, ss. 17-18 (skal oversættes)
3. Tekstudvalget belyser dannelsesrejsen i litteraturen og formålet med rejsen i Telemakien
4. Dansk
5. 15 timer
6. Homer: Odysseen, sang 1 – 4 i udvalg + 23. sang og 24. sang vv. 491-548 Ovid: Tristia 1, 5, i udvalg, fx 49-84 A. Stub: Livet som en sejlads H. Nordbrandt: Sejlads Michael Köhlmeier: Telemach, ss. 9-12, in: Mythos Odysseus, ss. 103-104 (skal oversættes) Georgios Seferis: Auf einen fremden Vers, in: Mythos Odysseus, ss. 95-97 Konstantin Kavafis: Ithaka, in: John W. Henriksen: Moderne græsk lyrik, Kbh. (Cicero) 1991, ss. 86-87, og in: Mythos Odysseus, ss. 93-4 Franz Fühmann: Irrfahrt und Heimfahrt des Odysseus, in: Mythos Odysseus, ss. 17-18 (skal oversættes) Mads Thranholm: Fragmenter af rejsens mytologi, Kbh. (Gyldendal) 1979 Studiehæfte: Odysseen, DLF, 1993? passim
7. Uddrag af materialet i studiehæftet

4.

1. Parforholdet i eposet eller Odysseus og kvinderne
2. Homer: Odysseen, 1. sang vv. 1-95, 324-364 (Penelope) Odysseen, 5. sang, vv. 55 – 240 (Kalypso) Odysseen, 6. sang (Nausikaa) Odysseen, uddrag af 10. sang (Kirke) Odysseen, uddrag af 23. sang, vv. 85-116, 174-208 (Penelope) Lukian: Sande historier, 2, 35-6 Ovid: Heroides: 1. Penelope til Odysseus Holberg: Ulysses, fx 3. akt Johann Wolfgang von Goethe: Nausikaa, i udvalg, fx vv.102-119, in: Mythos Odysseus, s.115 Giovanni Pascoli: Den sidste rejse (L'ultimo viaggio), XXIV Kalypso, in: Mythos Odysseus, ss.

155-157 Botho Strauß: Ithaka V, in: Mythos Odysseus, ss. 128-130 (skal oversættes)
3. Udvalget fokuserer på Odysseus' forhold til de forskellige kvinder han møder og hvordan konflikterne i forholdet løses. Der kan være for mange tekster til 15 timer, så kan man vælge nogle fra.
4. Dansk
5. 15 timer
6. Homer: Odysseen, 1. sang vv. 1-95, 324-364 (Penelope) Odysseen, 5. sang, vv. 55 – 240 (Kalypso) Odysseen, 6. sang (Nausikaa) Odysseen, uddrag af 10. sang (Kirke) Odysseen, uddrag af 23. sang, vv. 85-116, 174-208 (Penelope) Lukian: Sande historier, 2, 35-6 Ovid: Heroides: 1. Penelope til Odysseus Holberg: Ulysses, fx 3. akt Johann Wolfgang von Goethe: Nausikaa, i udvalg, fx vv.102-119, in: Mythos Odysseus, s.115 Giovanni Pascoli: Den sidste rejse (L'ultimo viaggio), XXIV Kalypso, in: Mythos Odysseus, ss. 155-157 (skal oversættes) Botho Strauß: Ithaka V, in: Mythos Odysseus, ss. 128-130 (skal oversættes)
7. Et ulæst uddrag af ovennævnte tekster Jørn Beckmann: Psykologien i perspektiv, 3. udg. Kbh. (Aschehoug) 2006, ss.61-72: 'Min elskede forlader mig' André Comte-Sponville: Troskab, fra Essaysamlingen: En lille bog om store dyder, 1998, her i: Opgavehæfte til skriftlig dansk, stx maj-juni 2005 Solvej Balle: IV, fra kortprosasamlingen Eller 1998, her i: Opgavehæfte til skriftlig dansk, stx maj-juni 2005

5.

1. Forløbet sigter mod overvejelser over latent kærlighed mellem ulige partnere i Odysseen og senere.
2. Homer: Odysseen, 1. sang, vv. 1-79 Odysseen, 6. sang Iris Murdoch: Den sorte prins, 2. akt (Odense Teater, dramaversion) Günter Kunert: Nausikaa I/II, in: Mythos Odysseus ss. 118-119 (skal oversættes) Marie Luise Kaschnitz: Nausikaa, in: Mythos Odysseus, ss. 117 (skal oversættes)
3. Her er det motivet 'den unge kvinde og den meget ældre elsker', der danner basis. Motivet er ikke led i en antikkeception, men eleverne kan diskutere de forskellige personer og deres forhold i forskellige genrer og figurationer.
4. Dansk og engelsk, hvis romanen tages som udgangspunkt
5. 8-10 timer.
6. Homer: Odysseen, 1. sang, vv. 1-95 Odysseen, 6. sang Iris Murdoch: Den sorte prins, 2. akt (Odense Teater, dramaversion) Günter Kunert: Nausikaa I/II, in: Mythos Odysseus ss. 118-119 (skal oversættes) Marie Luise Kaschnitz: Nausikaa, in: Mythos Odysseus, ss. 117 (skal oversættes)
7. Iris Murdoch: Den sorte prins, epilogen (Odense Teater, dramaversion) Elias Canetti: Forblindelsen. Roman, Udvalg i Mythos Odysseus ss.141-143 (skal oversættes)

Om Iliaden

1.

1. Skam og ære i epos og i andre genrer
2. Homer: Iliaden, 1. sang Theokrit: Jalousi, oversat af K. Møller Nielsen, Kbh.(Gyldendal) Naser Khader: Ære og skam, i udvalg, måske ss. 79-85; NB: 2. udg. er mere præcis end 1. Lars Haastrup: Sparta, heri: Kaj Munk-digtet Oehlenschläger: Toget til Tåsinge fra 'Langelandsrejsen' Sophus Claussen: Jeg har trang til at vælte et blækhus
3. Udvalget fokuserer på eposets form, metrik og værdibegreber i krig
4. Dansk
5. 15 timer
6. Homer: Iliaden, 1. sang Theokrit: Jalousi, oversat af K. Møller Nielsen, Kbh.(Gyldendal) Naser Khader: Ære og skam, i udvalg, måske ss.79-85, NB: 2. udg. er mere præcis end 1. Lars Haastrup: Sparta, heri: Kaj Munk-digtet Oehlenschläger: Toget til Tåsinge fra 'Langelandsrejsen' Sophus Claussen: Jeg har trang til at vælte et blækhus Baggrundsstof: Søren B. Andersen/J. Thiedecke: Krig Fra antikken til nutiden, Kbh. (Pantheon) 2006 Henrik Zahle: Omsorg for retfærdighed, Kbh. (Gyldendal) 2003, i udvalg
7. Uddrag af Iliaden og/eller Naser Khader

B. 3. Tragedie

Om Medea

Kommenteret litteraturliste

1. **Ludger Lütkehaus (Hrsg.): Mythos Medea – Texte von Euripides bis Christa Wolf, Leipzig (Reclam) 2001, 2. Aufl. 2005, ISBN 3-379-20006-9 (www.reclam.de)**

Fra bogens indledningsafsnit:

Et eksempel på en græsk mytes overlevelsessevne gennem 2.500 år er Medea-stoffets historie op til Anouilh's version. Man kan finde over 300 bearbejdnings, og efter ham er der kommet en ny bølge af versioner. Medea-figuren er fascinerende, fordi hun er mor, morderske og endda børnemorderske. Det er blot nogle aspekter, hvorunder man kan studere figuren; andre muligheder ville være præstinden og magieren, der lider som menneske blandt mennesker, brodermordersken og forræderen over for sin far, den rådgivende kvinde og samtidig den giftblanderske, der ikke kan hjælpe sig selv eller genskabe kærligheden mellem Jason og hende selv, gæstgiversken, der hjælper de fremmede, men selv lever som barbar og asylansøger ensom og forladt, den betingelsesløst elskende kvinde, der søger betingelsesløs hævn for en kun betinget kærlighed, kvinden, der kæmper mod manden i en kønskamp og selv bukker under, mordersken, der ødelægger og selv bliver ødelagt uden selv at dø. Frem for alt er hun moderen, der dræber sine børn. Her er måske temaet, der har holdt debatten om Medea i gang igennem århundreder, moderkærligheden som litterært, sociologisk og psykhistorisk konstrukt er blevet forankret i Medea-temaets variationer og vækker stadigvæk til diskussion. Selvfølgelig findes der også fædre, der dræber deres børn, fx Kronos og Agamemnon, men det uhyrlige kulminerer i moderen, der dræber sine børn. Her rører Euripides ved et af de største tabuer i europæisk bevidsthedsliv, som i psykologien bliver nævnt som Medea-komplekset om mor-barn-dyaden i modsvarighed til Ødipus-triaden. Begge komplekser griber jo dybt ind i familieforholdets intimiteter, og selv om der sker en ganske voldsom omdefinering af konstellationerne i forhold til de klassiske dramaer, så er det jo dog dem, der har givet komplekserne navn og på den måde minder læseren om antikken. Alene af den grund rettes blikket for den viden søgende bagud.

Bearbejdningerne af stoffet kan fint tage udgangspunkt i mytens elementer, hvorefter de forskellige tekstversioner kan analyseres ud fra, hvilke elementer der er i fokus og hvilke der forbigås eller

backgroundes; man kan sammenligne karakteristiken af Medea over for Jason og de forskellige tegninger af disse to karakterer igennem tiderne. Slutningerne af de forskellige Medea-stykker åbner også for diverse fortolkningsansatser.

Moder-barn-tragedien som fremstillet af Euripides får sin grusomme videreudvikling i Baccantinderne; her er ødelæggelsen af blodsbandene ført ud i sit ekstrem; hvor Medea endnu var i tvivl om sit forehavende i 'Medea' (1238ff., 1378ff.), ødelægger Agaue symbiosen mellem mor og søn totalt under dionysisk fortegn.

Selve Lütkehaus' antologi er en kommenteret antologi af udvalgte dele af dramaversjoner fra Euripides til Sylvia Plath og Ljudmila Ulitzkaja. Alle tekster er oversat til tysk, og udgiveren har skrevet en indledning til myten og Euripides, som jeg har brugt som indledning ovenfor, og også et efterskrift om Medeas efterkommere fra Apollonios Rhodios til Ulitzkaja med fokuspunkt på Medea-billedet igennem 2500 år, en sand guldgrube af ansatspunkter. Bogen afsluttes med en litteraturliste, ikke kun med tysksprogede titler.

Bogen inddeler stoffet i forhold til de karakteristika, som figuren Medea fokuserer på i de litterære perioder:

Udgangspunktet er de myrdende mødre hos Euripides.

Derefter følger forvandlingen til furie pga. tabet af kærlighed hos Ovid og Seneca.

I middelalderen omdefineres værdierne under kristne fortegn, så at manden bliver fremhævet som utro og kvinden som den bevarende kraft hos Konrad von Würzburg, Boccaccio, Chaucer og Christine de Pizan.

Corneille vender tilbage til mandens dominans i klassicismen, mens rationalisme, førromantik og romantik sætter moderkærligheden i centrum med Lessing, Klinger, Cherubini/Hoffmann og Grillparzer som fremtrædende digtere. Nietzsche gør Medea til en psykopatologisk kvinde.

I det 20. århundrede bliver kvindeskikkelsen seksualiseret (Jahnn), mens der i det tredje rige sker en fokusering på det ideologisk fremmede element i samfundet, barbaren, og her den jødiske kvinde, hos Kolmar, Langgässer, Edvardson, Kaschnitz og Seghers. Anouilh og Jeffers lukker problemet ind i kernefamiliens rammer og dens psykologiske konflikter, mens feminismen i de sidste årtier af århundredet har forståelse for og dermed på en eller anden måde frikender Medea; her hører Plath, Novak, Franca Rame/Dario Fo, Müller, Christa Wolf og Ljudmila Ulitzkaja til som de sidste behandlere af stoffet.

På dansk foreligger Lars von Triers Medea-version med Kirsten Olesen i hovedrollen.

Der foreligger altså en ret gennemgribende forandring og transformation af myten igennem årtusinderne, koncentreret omkring Medea-skikkelsen, og alle variationer har vakt til diskussion.

2. Volker Riedel: Antikrezeption in der deutschen Literatur vom Renaissance-

Humanismus bis zur Gegenwart – Eine Einführung, Stuttgart/Weimar (Metzler) 2000

På 515 sider gennemgår forf. de tyske digteres overtagelse af antikke emner, motiver og værker.

Det er et meget nyttigt bibliografisk hjælpemiddel i forbindelse med perspektiveringskravet i oldtidskundskab.

3. James L. Sanderson/Everett Zimmerman (eds.): Medea – Myth and Dramatic Form, Boston e.a. (Houghton Mifflin Company) 1967

Her fremstilles myten om Medea på de 7 første sider, hvorefter den engelske oversættelse/tekst gengives af Euripides, Seneca, Jean Anouilh, Robinson Jeffers og Maxwell Anderson (med titlen: *The Wingless Victory*), efterfulgt af spørgsmål til teksten og diskussionsoplæg om specielle fokuspunkter i forhold til myten. Sidste del af bogen indeholder et uddrag af Aristoteles' *Poetik*, som er relevant for arbejdsopgøvelserne og diskussionsoplæggene, Kittos artikel om Medea, et reprint af afsnittet i *Greek Tragedy*, Moses Hadas' fortolkning af Senecas *Medea*, John C. Lapps og Leonard C. Pronkos fortolkninger af Anouilhs version, Dudley Fitts' analyse af Robinson Jeffers version samt Maxwell Anderson eget oplæg om tragediens sande væsen. Alt i alt giver bogen et nyttigt oplæg til et arbejde med Medea-figuren med fem mere eller mindre kendte dramatikere og de forskellige fokuspunkter, de sætter i behandlingen af myten.

Eksempler, forslag og ideer til forløb

1.

1. Forløbet fokuserer på protagonistens og antagonistens konflikter og antikkens og den moderne tids forskellige årsagsforklaringer samt på de forskellige dramaformer
2. Euripides: Medea Anouilh: Medea 1946 i Poul la Cours oversættelse (Gyldendals Teater) Kbh. 1948 Ovid: Metamorfoser, 7. Bog, vv. 1-158
3. Dramaerne kan læses i grupper, hvoraf Anouilhs enakter kan læses ret hurtigt og danne basis for en diskussion af hovedpersonernes forhold til hinanden med en slutning, der er anderledes end det antikke drama. Dette vil langt hen ad vejen forekomme som en gentagelse for eleverne, dvs. ligheden er slående; til gengæld kan man fokusere på de formelle og indholdsmæssige forskelle og på hovedpersonernes retorik i det antikke drama. Der er basis for en del selvstændigt arbejde i par eller i grupper i arbejdet med dette stof. Teksterne kan læses i vilkårlig rækkefølge, men naturligt er nok den kronologiske. Formforskellene inden for den samme genre er tydelige og åbner for det antikke dramas særegne struktur. Desuden er der væsentlige forskelle i hovedpersonernes karakteristik, hvilket gør disse to tekster velegnede til øvelse på dette område. Mytologiens rolle i det antikke drama over for psykologiens i Anouilhs kommer tydeligt til udtryk.
4. Danskfaget er en mulig samarbejdspartner med fokus på den eksistentiale efterkrigsdebat samt fransk pga. den franske tekst.
5. Gennemgang af begge dramaers problemstillinger tager 15 timer
6. Euripides: Medea ved Otto Foss Anouilh: Medea 1948 i Poul la Cours oversættelse (Gyldendals Teater) Kbh. 1948 Ovid: Metamorfoser, 7. Bog vv. 1-158 Baggrundsstof: Otto Foss' kommentar i hans udgave Diverse danske litteraturhistorier om efterkrigstidens strømninger
7. Fyns Stiftstidende 23.08.06 + 25.08.06 om en fars jalousidrab på ægteparrets to drenge Robinson Jeffers: Medea, 1. akt (1946)

Jørn Beckmann: Psykologien i perspektiv, 3. udg. Kbh. (Aschehoug) 2006, ss.61-72: 'Min elskede forlader mig'

André Comte-Sponville: Troskab, fra Essaysamlingen: En lille bog om store dyder, 1998, her i: Opgavehæfte til skriftlig dansk, stx maj-juni 2005

Solvej Balle: IV, fra kortprosasamlingen Eller 1998, her i: Opgavehæfte til skriftlig dansk, stx maj-juni 2005

H.C. Andersen: Kjærestefolkene, fra Nye eventyr 1843, her i : Opgavehæfte til skriftlig dansk, stx maj-juni 2005

St. St. Blicher: En landsbydegns dagbog, i udvalg

Rammstein: Amour, se www.rammstein.de/lyrics

8. Erfaringer fra undervisningen

Eleverne havde nemt ved at læse Anouilh, sværere ved at læse Euripides, så den tog længere tid. Forskellene i personkarakteristik i de to dramaer samt i vægtningen af følelsesmæssig over for fornuftsdiskurs blev arbejdet frem i løbet af forløbet. Det var ikke helt nemt, men en god øvelse i personkarakteristik. De formelle forskelle blev set hurtigt. Arbejdet med dramaerne fremmede elevernes interesse i psykologi og persontegning, hvad der mandede ud i en solid opgave om de to stykker. Ovidlæsningen fokuserede på myten og tiden før dramaerne og er som sådan god til at prente mytens begivenheder i elevernes sind.

2.

1. Forløbet fokuserer på mytologiske og psykologiske motiver til jalousi og drab i forskellige genrer

2. Euripides: Medea

Theokrit: Jalousi, ved K. Møller Nielsen, Kbh. (Gyldendal)

Ovid: Metamorfoser, 7. bog, vv. 1 - 158

Ovid: Heroides VI. Brev fra Hypsipyle til Jason

Hyginus: Om Argonautertoget

3. Teksterne har myten som ledetråd og giver en god baggrund for hele den handling, der er gået forud for Euripides' behandling. Det væsentlige i forløbet her kunne være de forskellige genrens

former og behandling af det samme stof i nogle varianter, som er gået videre i europæisk litteratur.
4. Danskfaget er en mulig samarbejdspartner med fokus på de forskellige genrers tilblivelse i dansk litteratur.
5. Gennemgangen anslås at tage 15 timer
6. Euripides: Medea ved Otto Foss Theokrit: Jalousi, ved K. Møller Nielsen, Kbh. (Gyldendal) Ovid: Metamorfoser, 7. bog, vv. 1 - 155 Ovid: Heroides VI. Brev fra Hypsipyle til Jason (se Dittmer/Laursen 2000) Hyginus: Om Argonautertoget (se Dittmer/Laursen 2000) Baggrundsstof: Otto Foss' kommentar i hans udgave Dansk Litteraturhistorie, 9 bind, Kbh. (Gyldendal) 1983-86 Dittmer/Laursen: Græske myter på latin, Århus (Systime) 2000 Daniel Goleman: Følelsesmæssig intelligens, in: M. Levander e.a.: Anvendt psykologi, Århus (Systime) 2005, ss. 285-291 M. Levander e.a.: Anvendt psykologi, Århus (Systime) 2005, 270-276: Mandligt eller kvindeligt, følelser eller intelligens?
7. Fyns Stiftstidende 23.08.06 + 25.08.06 om en fars jalousidrab på ægteparrets to drenge. Franca Rame/Dario Fo: Kun Kinder, Küche, Kirche, 1989, 5. scene , in : Mythos Medea (skal oversættes) Jørn Beckmann: Psykologien i perspektiv, 3. udg. Kbh. (Aschehoug) 2006, ss.61-72: 'Min elskede forlader mig' André Comte-Sponville: Troskab, fra Essaysamlingen: En lille bog om store dyder, 1998, her i: Opgavehæfte til skriftlig dansk, stx maj-juni 2005 Solvej Balle: IV, fra kortprosasamlingen Eller 1998, her i: Opgavehæfte til skriftlig dansk, stx maj-juni 2005 H.C. Andersen: Kjærestefolkene, fra Nye eventyr 1843, her i: Opgavehæfte til skriftlig dansk, stx maj-juni 2005

Om Antigone

Kommenteret litteraturliste

1. **Lutz Walther/Martina Hayo: Mythos Antigone – Texte von Sophokles bis Hochhuth,** Leipzig (Reclam) 2004 (www.reclam.de)

Antigones eftervirkning er umålelig, og derfor er det nødvendigt at finde fokuspunkter også her. Et hurtigt overblik formidler Bodil Due 2004. Walthers og Hayos antologibind i Reclam-serien gør i et indholdsrigt efterskrift rede for Antigone-figuren fra Sofokles til 1999.

Det ser ud til, at Sofokles har grebet tilbage på de dengang kendte elementer i Theben-cyklopen, nemlig eperne Oidipodeía, Thebaís og Epígonoi, digtet eller redigeret mellem 800 og 500 f. Kr., hvor Eteokles er forsvareren af byen, mens Polyneikes er angriberen og forræderen, som lades ligge ubegravet. I nattens mulm og mørke kommer der så en eller to kvinder, måske Antigone og Ismene eller Polyneikes' hustru Argeia og begraver ham sammen med Eteokles. Antigone følger dermed kvindens pligter under dødekulten, nemlig udførelsen af klagesang og offerritualerne. Hun følger den traditionelle families æresbegreber og pietetsfølelse og har en stærk pligtfølelse over for underverdenens guder, som forstyrres alvorligt af Kreons begravelsesforbud. Gennem sin handling træder hun ud af kvindens huslige sfære og ind i den offentlige politiske sfære for manden. Privatsfære og offentlighedssfære? støder sammen i Antigone uden at denne konflikt udelukkende skal regnes for et stykke om politisk modstand.

Et andet aspekt i denne sagnkreds kunne være Antigones rolle som formidler mellem de fjendske brødre, en rolle som hun overlever i Euripides' Fønikerinder, hvor ligesom i Aischylos' Syv mod Theben broderkonflikten står i centrum.

I Statius' romerske epos 'Thebais' beslutter Antigone og Argeia, Polyneikes' kone, uafhængigt af hinanden at begrave Polyneikos. Statius er vigtig for middelalderversionerne af stoffet.

De primære motiver i behandlingen af Antigone er først hendes pligtfølelse over for guderne og dødsritualerne, dernæst protesten mod et menneskeskabt forbud mod at efterkomme en religiøs forpligtelse; for det tredje fungerer hun med sin mor Iokaste som fredsmægler mellem brødrene og konfliktbilægger; til slut er hun sin far Ødipus' ledsager ind i eksilet. Derudover fremviser traditionen gennem 2.500 år en række yderligere motiver såsom flugten og ægteskabet med Haimon, en søns fødsel, mødet med Polyneikes' kone Argeia, den stærke søsterbinding til

Polyneikes, forhindringen af Ødipus' selvmord. Bemærkelsesværdigt er, at i alle tekster mellem det 2. og 16. årh. gøres der meget ud af de nævnte aspekter, men ikke en tekst behandler konflikten mellem Antigone og Kreon. Det kan hænge sammen med, at Sofokles' tragedie ikke forelå som hel tekst. 'Roman de Thèbes' fra midten af det 12. årh. omformer de antikke værdier til feudalistiske kristne riddernormer, hvor Antigone kaster sin kærlighed på en af angriberne, Parthonopeus, l'amour og chevalerie er de centrale værdier nu.

Efter Konstantinopels fald i 1453 breder de græske tekster sig hurtigt til Europa, og efter 1502, året hvor Aldus Manutius trykte Sofokles komplet, gik det særligt med udbredelsen og versionerne af Theben-stoffet. Det betyder, at alle erotiske konfigurationer gennemspilles de næste 500 år, fx Antigone som martyr (Waldung), Kreons bønfallen? Til Antigone (Racine), Haimon og Antigone som intimt erotisk par (Racine), Polyneikes' kærlighedserklæring til Antigone (Andre Gide) og Antigone som ungdommelig teenager (Alexander Döblin).

Musikalsk skrives der en del operaer, ca. 35, og ca. 40 musikstykker med emner fra Theben-cyklen. Man kunne nævne Väino Raitios symfoniske digtning 1921/22, Arthur Honeggers opera Antigone 1927 (efter Cocteau), Carl Orffs udgave for klaver og sangstemmer 1949 (efter Hölderlin) og Mikis Theodorakis' opera Antigone 1999.

Modsætningen mellem statens og familiens normer bliver krystalliseringspunkter i løbet af det 19. årh. og Antigone bliver et symbol på frihed, kyskhed, længsel, kærlighed, modstand og kvindelighed.

Det 20. årh. bærer præg af verdenskrigene, og her bliver antallet af Antigone-versionerne legio som udtryk for modstand mod statsmagten. Bertolt Brecht nuancerer billedet og fremhæver muligheden af modstand overhovedet, ikke den specielle modstand mod nazismen. Den kan Antigone-dramaet iflg. Brecht ikke bære. Bemærkelsesværdig er Jean Anouilhs Antigone, der kritiserer Kreons småborgerlighed og vælger sin egen frihed til døden. Derudover findes versioner med associationer til Rote Armee Fraktion, Sophie Scholl, og den tyrkiske forfatters Kemal Demirels version, der spiller i et minearbejdermiljø i Nordgrækenland 1973 samt belgieren Henry Bauchaus roman Antigone fra 1997; sidstnævnte er måske den, der med sine Theben-bearbejdnings fra 90'erne er den mest produktive forfatter på antikt grundlag i 90'erne.

2. **Bodil Due: Indledning: Antigone i litteratur, kunst og erkendelse, 2004**

www.unipress.dk/

Eksempler, forslag og ideer til forløb

1.

1. Undersøgelse af forskellige udtryk for civil ulydighed og samfundets reaktion igennem tiderne, gudernes forskellige rolle, Kreon som magthaver
2. Sofokles: Antigone Anouilh: Antigone, evt. i udvalg
3. Dramaerne kan læses i grupper, hvoraf Anouilhs stykke kan læses i udvalg og danne basis for en diskussion af hovedpersonernes forhold til hinanden med en midte, der er anderledes end det antikke drama. Dette vil langt hen ad vejen forekomme som en gentagelse for eleverne, dvs. ligheden er slående; til gengæld kan man fokusere på de formelle og indholdsmæssige forskelle og på hovedpersonernes retorik i det antikke drama. Der er basis for en del selvstændigt arbejde i par eller i grupper i arbejdet med dette stof.
4. Dansk og fransk er mulige samarbejdspartnere
5. Der foreslås 15 timer
6. Sofokles: Antigone Anouilh: Antigone, Kbh. (Gyldendal) 1946 Baggrundsstof: Jean Anouilh: Antigone, Studiehæfte sæson 2003-2004, Det Kgl. Teater
7. Grøndahl: Afmagt (Brøndums Encyclopædi), i: Stileopgavehæfte i dansk 06.05.04 Heltberg: At tabe sejren, i: Stileopgavehæfte i dansk 06.05.04 Jean Anouilh: Antigone, Studiehæfte sæson 2003-2004, Det Kgl. Teater (tekstuddrag og citater af Fernando Savater: Tanker fra en kannibal, Kbh. (Forum) 1993

Om Ødipus

Kommenteret litteraturliste

1. **Nikola Roßbach (Hrsg.): Mythos Ödipus. Texte von Homer bis Pasolini**, Leipzig (Reclam) 2005

(Se www.reclam.de)

Bogen giver uddrag af tekster, der viser de meget forskellige og fra hinanden afvigende versioner af myten og diverse fortolkninger af samme.

Mytens forhistorie før det første helt overleverede værk med emnet, Aischylos' drama 'De syv mod Theben', går tilbage til det andet årtusinde før Kristus, er behandlet i de to ikke overleverede eper Oidipodeia og Thebais, hvis stof sandsynligvis er brugt af Homer, Hesiod og Pindar. Højdepunktet foreligger med Sofokles' tragedie, mellem 429 og 425 f. Kr., den mest kendte og mest spillede græske tragedie til dato. De centrale motiver i myten er tilstede: oraklets funktion, fademordet, gåden og overvindelsen af sfinxen, ægteskabet med moderen, søgen efter og erkendelsen af sandheden, moderens selvmord og heltens forblændelse. Fortsættelsen, Ødipus på Kolonos fra 401 f. Kr., vinder ikke så meget genklang; samme emne behandles af Euripides i hans 'Fønikerinderne', der øver mere indflydelse på Seneca og Statius i Rom. Desuden er der visse forskelle mellem Sofokles og Euripides i behandlingen af myten.

Seneca er den, der har størst indflydelse på receptionen af Kong Ødipus efter middelalderen, idet Aldus-udgaven fra 1484 både åbner for den romerske tradition, samtidig med at den græske original også er tilgængelig igen. Renæssancen varierer frit over stoffet, og et af højdepunkterne er Torquato Tassos Kong Torrismondo.

Barok og klassicisme domineres af franskmændene, først og fremmest Pierre Corneille med sin Oedipe (1659) og Jean Racine med fønikerindedramaet La Thébaïde (1664), og Voltaire følger 1718 med sin Oedipe. Ligeledes begynder i 1700-tallet operaversionerne at komme frem med især Henry Purcell (1692), Sacchini (1786) og Blaise de Chéniers (1804). Schubert skriver en klaverversion for 1 sangstemme (1822).

Efter 1750 behandles stoffet også i tysk regi af J.J. Bodmer (1761), Christian Graf zu Stollberg (1787), Höldelin (1804), og satiriske versioner finder vi hos August Graf von Platen (1829) og Percy B. Shelley "Svulmefod, Tyrannen" (1820). Nietzsche og Freud bruger som bekendt stoffet som katalysator i deres filosofiske og psykoanalytiske udredninger.

I det 20. årh. skal nævnes Hugo von Hofmannsthal (1905), Jean Cocteau "Le Roi Oedipe" (1928) og hans "Helvedesmaskinen" (La machine infernale, 1934), André Gide (1930) samt Henri Ghéon (1938).

Af operaer skal nævnes russeren Strawinsky med Oedipus Rex (1927), som Cocteau skrev den franske libretto til, samt rumæneren George Enescu (1936).

I de sidste årtier tages emnerne op med eller uden direkte navns nævnelse, fx hos Werner Schlierf: "Ödipus lebt" (1976), hvor Ödipus heder Ossi Schlamm, eller hos Ola Rotimi fra Nigeria: "Guderne har ingen skyld" = "The Gods are not to blame") fra 1968, hvor Ödipus er Odewale, hos Woody Allan i "Oedipus Wrecks" (1988) eller som detektiv hos Didier Lamaison i "Oedipe roi" (1994). Cross-over-genrer findes i dag, og ved siden af filmene P.P. Pasolini "Il Re Oedipe (1967) og Woody Allan førnævnte fra 1988 finder vi stoffet som moderne musikteater hos Hélène Cixous i "Ødipus' navn" (Le nom d'Oedipe) (1978) samt hos Wolfgang Rihm "Ödipus" (1986/7) og som ballet af Pierre Wyss/Gunther Völz "Ödipus, der Mensch" (1991).

Intertekstualitetskriterier

Hele Ødipus-myten som det mest kendte motiv fra antikken åbner for en diskussion af reception og intertekstualitetskriterier, idet de nedennævnte elementer er væsentlige for Ødipus-receptionen med eller uden navns nævnelse, jvf. A. Indledningsafsnittet om perspektivering.

2. **Thomas Halter: König Ödipus: Von Sophokles bis Cocteau**, Stuttgart 1998
3. **Käte Hamburger: Von Sophokles bis Sartre. Griechische Dramenfiguren antik und modern**, Stuttgart 1962
Bogen er den klassiske tyske behandling af den antikke dramareception.
4. **Michael Lurje: Die Suche nach der Schuld. Sophokles' Oedipus Rex, Aristoteles' Poetik und das Tragödienverständnis der Neuzeit**, München, Leipzig 2004

Dramaturgen Bent Holm, KUA, foreslår derudover følgende perspektiveringstekster i forbindelse med Kong Ødipus:

Carlo Goldoni: Tvillingen fra Venezia (1750), Forlaget Drama

Anton Tchekhov: Mågen (drama)

Armand Artaud: Det dobbelte teater (Le théâtre et son double)

Jean Cocteau: De satans forældre (Les parents terribles, 1944)

Jess Ørnsbo: Odysseus fra Vrå, 1993 (drama)

Jens Peter Jensen

Jens Ørnsbo: Mayonnaise, 1994 (radiospil)

Erling Jepsen: Frygtelig lykkelig (roman)

Erling Jepsen: Kunsten at græde i kor (roman)

Erling Jepsen: Mohammed Ali svigter aldrig (drama)

Eksempler, forslag og ideer til forløb

1.

<p>1. Forløbet kan bruges til at vise den antikke iscenesættelse af begreber som skyld, skam og eksistens i forhold til en eller flere moderne behandlinger af samme problematik. Den antikke tekst læses i sin helhed, de moderne fremstillinger i udvalg.</p>
<p>2. Sofokles: Ødipus</p> <p>Max Frisch: Homo Faber - Film med Sam Shepard 1991</p> <p>Max Frisch: Homo Faber – Tekst, især siderne 132-196 (tysk udgave)</p> <p>Max Frisch: Homo Faber, Gyldendals Bekkasinbøger, Kbh. 1964, overs. af Aage Dons</p> <p>Max Frisch: Homo Faber, Gyldendals bogklub, Kbh. 1969</p> <p>Karin Alvtegen: Skam, (Tiderne skifter) 2. udg. 2006</p> <p>Salman Rushdie: Skam, (Gyldendal) 1. udg. Kbh. 1997</p> <p>Harald Jacobsen e.a.: Max Frisch – Auswahl, Kbh. 1968</p> <p>Naser Khader: Ære og skam, Kbh. 3. udg. 2003, 1. udg. 2001, i udvalg</p>
<p>3. Forløbet introduceres med den antikke tekst, hvorved dramagenrens form, den analytiske opbygning, det antikke dramas elementer præsenteres. Derefter belyses de indholdsmæssige elementer, temaer og motiver samt personkarakteristikken. Arbejdet med den antikke tekst kan foregå på en dramadag, hvor klassen deles i matrixgrupper og stoffet i dertil svarende emnespørgsmål, der belyses af alle arbejdsgrupper. I plenum diskuteres de bærende begreber mellem grupperne.</p> <p>Perspektivteksterne kan tages op i de efterfølgende timer, hvor genreforskellene mellem drama- og romanform samt film kan betragtes nærmere samt den i Frisch modsatte personkonfiguration fader-datter-forholdet og det analytiske forløb, der fører til afsløringen her.</p>
<p>4. Mulige samarbejdspartnere er tysk, dansk og religion; med tysk fordi Frisch kan læses på tysk i et uddrag af romanen, med dansk fordi det analytiske forløb og genreforskelle kan belyses ved siden af de eksistentielle temaer om skyld og skæbne; med religion kan der arbejdes hvis man vælger at læse dramaet og Naser Khaders, Karin Alvtegens eller Salman Rushdies tekst og drøfte skæbnens rolle i menneskets mulighed for et selvstændigt liv.</p>
<p>5. Forløbet anslås at vare 15 timer.</p>
<p>6. Sofokles: Ødipus i forskellige udgaver</p>

<p>Max Frisch: Homo Faber, Gyldendals Bekkasinbøger, Kbh. 1964, overs. af Aage Dons</p> <p>Max Frisch: Homo Faber, Gyldendals bogklub, Kbh. 1969</p> <p>Naser Khader: Ære og skam, 1. udg. Kbh. 2001</p> <p>Karin Alvtegen: Skam, (Tiderne skifter) 2. udg. 2006</p> <p>Salman Rushdie: Skam, (Gyldendal) 1. udg. Kbh. 1997</p> <p>Baggrundsstof:</p> <p>Flemming Ettrup e.a.: Bogens verden, Kbh. (Danmarks Biblioteksforening) 1989; heri: Henrik Schovsbo: Max Frisch: Homo Faber, genlæst i lyset af traditionen</p> <p>Mads Thranholm: Fragmenter af rejsens mytologi, Kbh. (Gyldendal) 1979; heri: Det fabrikerende menneskes sammenbrud. Om Max Frisch: Homo Faber</p> <p>Tage Skou-Hansen: Den moderne roman, DR 1963; heri: Jørgen Sonne - Max Frisch: Homo Faber</p> <p>Thomas Christensen: Ødipus' skyld. Eller findes det ubevidste? i: K&K83, nr. 1, 1997</p> <p>J-P. Vernant: Greek Tragedy: Problems Of Interpretations, in: R. Macksey/E. Donato (edd.): The Structuralist Controversy, Baltimore/London 1970</p>
<p>7. Milan Kundera: Tilværelsens ulidelige lethed, Kbh. (GP), 3. udg. 7.opl. ved Eva Andersen/Jiri Liechtenstein, ss. 10, ss. 33-35, ss. 147-154</p> <p>Uddragene er i passende længde og kan bruges til en diskussion af den antikke tragedies budskab sammen med en diskussion af Kunderas opfattelse i tekststykkerne.</p> <p>Henrik Stangerup: Manden som ville være skyldig, 1973</p> <p>Jørn Beckmann: Psykologien i perspektiv, 3.udg. Kbh. (Aschehoug) 2006, ss. 49-60 'Sandhedens dilemma' og/eller ss.114-127: 'De vanskelige følelser'</p> <p>Thomas Christensen: Ødipus' skyld. Eller findes det ubevidste? i: K&K83, nr. 1, 1997</p>

2.

<p>1. Forløbet kan bruges til at vise den antikke iscenesættelse af begreber som skyld, skam og eksistens i forhold til en eller flere moderne behandlinger af samme problematik. Den antikke tekst læses i sin helhed, de moderne fremstillinger i udvalg.</p>
<p>2. Sofokles: Ødipus</p> <p>Henrik Ibsen: Gengangere</p>
<p>3. Forløbet introduceres med den antikke tekst, hvorved dramagenrens form, den analytiske</p>

<p>opbygning, det antikke dramas elementer præsenteres. Derefter belyses de indholdsmæssige elementer, temaer og motiver samt personkarakteristikken. Arbejdet med den antikke tekst kan foregå på en dramadag, hvor klassen deles i matrixgrupper og stoffet i dertil svarende emnespørgsmål, der belyses af alle arbejdsgrupper. I plenum diskuteres de bærende begreber mellem grupperne.</p> <p>Perspektivteksterne kan tages op i de efterfølgende timer, hvor forskellene mellem dramaerne kan betragtes nærmere samt den specielle personkonfiguration hos Ibsen og det analytiske forløb, der fører til afsløringen her.</p>
<p>4. Mulige samarbejdspartnere er dansk, fordi det analytiske forløb og forskellene i plottet kan belyses ved siden af de eksistentielle temaer om skyld og skæbne;</p>
<p>5. Forløbet anslås at vare 15 timer.</p>
<p>6. Sofokles: Ødipus i forskellige udgaver Henrik Ibsen: Gengangere, Kbh. (Gyldendals Teater) 1970 Thomas Christensen: Ødipus' skyld. Eller findes det ubevidste? i: K&K83, nr. 1, 1997 J-P. Vernant: Greek Tragedy: Problems Of Interpretations, in: R. Macksey/E. Donato (edd.): The Structuralist Controversy, Baltimore/London 1970</p>
<p>7. Milan Kundera: Tilværelsens ulidelige lethed, Kbh. (GP), 3. udg. 7.opl. ved Eva Andersen/Jiri Liechtenstein, ss. 10, ss. 33-35, ss. 147-154 Uddragene er i passende længde og kan bruges til en diskussion af den antikke tragedies budskab sammen med en diskussion af Kunderas opfattelse i tekststykkerne. Jørn Beckmann: Psykologien i perspektiv, 3.udg. Kbh. (Aschehoug) 2006, ss. 49-60 'Sandhedens dilemma'</p>

3.

<p>1. Forløbet kan bruges til at vise den antikke iscenesættelse af begreber som skyld, skam og eksistens i forhold til en eller flere moderne behandlinger af samme problematik. Den antikke tekst læses i sin helhed, de moderne fremstillinger i udvalg.</p>
<p>2. Sofokles: Ødipus Naser Khader: Ære og skam, Kbh. 3. udg. 2003, i udvalg</p>
<p>3. Forløbet introduceres med den antikke tekst, hvorved dramagenrens form, den analytiske</p>

<p>opbygning, det antikke dramas elementer præsenteres. Derefter belyses de indholdsmæssige elementer, temaer og motiver samt personkarakteristikken.</p> <p>Perspektivteksterne kan tages op i de efterfølgende timer, hvor de relevante begreber defineres og belyses ud fra dramaet og perspektivteksterne.</p>
<p>4. Mulige samarbejdspartnere er religion, fordi man kan arbejde med de bærende begreber i teksterne, determinisme og indeterminisme og drøfte skæbnens rolle i menneskets mulighed for et selvstændigt liv.</p>
<p>5. Forløbet anslås at vare 15 timer.</p>
<p>6. Sofokles: Ødipus i forskellige udgaver</p> <p>Naser Khader: Ære og skam, 1. udg. Kbh. 2001</p> <p>Baggrundsstof:</p> <p>Karin Alvtegen: Skam, (Tiderne skifter) 2. udg. 2006</p> <p>Salman Rushdie: Skam, (Gyldendal) 1. udg. Kbh. 1997</p> <p>Henrik Zahle: Omsorg for retfærdighed, Kbh. (Gyldendal) 2003</p> <p>Thomas Christensen: Ødipus' skyld. Eller findes det ubevidste? i: K&K83, nr. 1, 1997</p> <p>J-P. Vernant: Greek Tragedy: Problems Of Interpretations, in: R. Macksey/E. Donato (edd.): The Structuralist Controversy, Baltimore/London 1970</p>
<p>7. Milan Kundera: Tilværelsens ulidelige lethed, Kbh. (GP), 3. udg. 7.opl. ved Eva Andersen/Jiri Liechtenstein, ss. 10, ss. 33-35, ss. 147-154</p> <p>Uddragene er i passende længde og kan bruges til en diskussion af den antikke tragedies budskab sammen med en diskussion af Kunderas opfattelse i tekststykkerne.</p> <p>Jørn Beckmann: Psykologien i perspektiv, 3.udg. Kbh. (Aschehoug) 2006, ss. 49-60 'Sandhedens dilemma' og/eller ss.114-127: 'De vanskelige følelser'</p>

4.

<p>1. Belysning af Ødipus- og Elektra-skikkelsen i antik og dansk litteratur</p>
<p>2. Sofokles: Ødipus (i udvalg)</p> <p>Euripides: Elektra (i udvalg)</p> <p>Ove Benn/J. Jacobsen: Mytemotiver i dansk litteratur, Århus (Systime) 1999, ss. 139-182</p>
<p>3. 'Kong Ødipus' læses i sin helhed, 'Elektra' i udvalg med fokus på hovedpersonen. Der lægges</p>

vægt på de danske tekster i forholdet til persontegning.
4. Dansk
5. 15 timer
6. Sofokles: Ødipus Euripides: Elektra (i udvalg) Ove Benn/J. Jacobsen: Mytemotiver i dansk litteratur, Århus (Systime) 1999, ss. 139-182 Baggrundsstof: K. Zeruneith: Træhesten, Kbh.(Gyldendal) 2002, ss. 452-469 J.P. Vernant: Ødipus uden kompleks, Skovlænge 1991 J-P. Vernant: Greek Tragedy: Problems Of Interpretations, in: R. Macksey/E. Donato (edd.): The Structuralist Controversy, Baltimore/London 1970
7. En ulæst dansk tekst i Benn/Jacobsen

5.

1. Sammenligning af ubevidst skyld, fri vilje, forholdet til guderne og skæbnen og deres indvirkning på den menneskelige eksistens
2. Sofokles: Ødipus Pierre Corneille: Ødipus, 3. akt, 5. scene (skal oversættes) André Gide: Ødipus, uddrag af 1. og 3. akt (skal oversættes) Jean Cocteau: Kong Ødipus, prologen (skal oversættes) Jean Cocteau: Helvedesmaskinen, Stemmen før 1. akt, uddrag af 4. akt (skal oversættes)
3. Efter at have studeret Sofokles' drama kan de franske dramatikeres udvalg vise andre aspekter af de ovennævnte fokuspunkter
4. Dansk som led i verdenslitterært forløb og fransk
5. 16 timer
6. Sofokles: Ødipus Pierre Corneille: Ødipus, 3. akt, 5. scene (skal oversættes) André Gide: Ødipus, uddrag af 1. og 3. akt (skal oversættes) Jean Cocteau: Kong Ødipus, prologen (skal oversættes) Jean Cocteau: Helvedesmaskinen, Stemmen før 1. akt, uddrag af 4. akt (skal oversættes)

Baggrundsstof: Gyldendals Verdenslitteratur i 7 bind, 1990 Studiemateriale til Ødipus fra Baggårdteatret i Svendborg, 1999, ss.13-24 Thomas Christensen: Ødipus' skyld. Eller findes det ubevidste? i: K&K83, nr. 1, 1997 J-P. Vernant: Greek Tragedy: Problems Of Interpretations, in: R. Macksey/E. Donato (edd.): The Structuralist Controversy, Baltimore/London 1970
7. Dele af ovennævnte dramaer

6.

1. Studiet af den analytiske handlingsgang og moder-søn-forholdet
2. Sofokles: Ødipus Henrik Ibsen: Gengangerne
3. Den antikke tekst gennemgås, dramamodel, forløbsskema og analytisk aspekt undersøges, hovedkonfigurationerne selvfølgelig også. Ibsens drama bruges til at diskutere dramamodel og analytisk aspekt samt problemstillinger, altså motiver og opbygning af et analytisk drama
4. Dansk
5. 15 timer
6. Sofokles: Ødipus Henrik Ibsen: Gengangerne Baggrundsstof: Gyldendals Verdenslitteratur i 7 bind, 1990 Gyldendals Dansk litteratur i 9 bind, 1986-89 Studiemateriale til Ødipus fra Baggårdteatret i Svendborg, 1999, ss.13-24 Thomas Christensen: Ødipus' skyld. Eller findes det ubevidste? i: K&K83, nr. 1, 1997 J-P. Vernant: Greek Tragedy: Problems Of Interpretations, in: R. Macksey/E. Donato (edd.): The Structuralist Controversy, Baltimore/London 1970
7.

B. 4. Komedie

1.

1. Også komedien kan bruges som perspektiverende element. Her er dobbeltgængerens i fokus i de antikke tekster og senere. Da ligheden i plottet er tydelig, viser forskellene sig måske i de forskellige perioders fremhævelse af normer og værdier
2. Plautus: Amphitruo Molière: Amphitryon 1668, i udvalg Kleist: Amphitryon 1807, i udvalg
3. Teksterne kan bearbejdes som eksempler på det komiske fra forskellige århundreder. Arbejdet koncentrerer omkring handlingsstrukturen og de elementer, der fremkalder latteren hos publikum.
4. Dansk er en samarbejdspartner i forbindelse med Holbergs komedier og drøftelse af hvad det komiske er og hvordan det fremtræder rent litterært. Afhængig af hvad dansk vælger som fokus, kan udvalget af Peter Thielst udvides.
5. 15 timer
6. Plautus: Amphitruo Molière: Amphitryon 1668, i udvalg Kleist: Amphitryon 1807, i udvalg Baggrundsstof: Ole Thomsen: Komediens kraft, Århus 1986, pp. 81-108 Peter Thielst: Latterens lyst, Kbh. (Det lille Forlag) 1995 (Tiderne skifter 1988) ss. 9-30
7. En scene fra de nævnte moderne komedier

2.

1. Også komedien kan bruges som perspektiverende element. Her er persontyper i fokus i de antikke tekster og senere. Da ligheden i plottet er tydelig, viser forskellene sig måske i de forskellige perioders fremhævelse af normer og værdier
2. Plautus: Miles gloriosus – Den storpralende soldat Ludvig Holberg: Jacob von Thyboe
3. Teksterne kan bearbejdes som eksempler på en bestemt komisk type fra forskellige århundreder. Arbejdet koncentrerer sig omkring personfigurationen og de elementer, der fremkalder latteren hos publikum.
4. Dansk er en samarbejdspartner i forbindelse med Holbergs komedier og drøftelse af hvad det komiske er og hvordan det fremtræder i karakteristikken af en type. Afhængig af hvad dansk vælger som fokus, kan udvalget af Peter Thielst udvides.
5. 15 timer
6. Plautus: Miles gloriosus – Den storpralende soldat Ludvig Holberg: Jacob von Thyboe Baggrundsstof: Ole Thomsen: Komediens kraft, Århus 1986, pp. 109-32 Peter Thielst: Latterens lyst, Kbh. (Det lille Forlag) 1995 (Tiderne skifter 1988) ss. 9-30 Henrik Flygare m. fl.: Klar scene, Gråsten (Drama) 1996 Anne & Ole Skov Thomassen: Komma's Teaterbog, Komma 1987
7. En scene fra de nævnte moderne komedier

B. 5. Filosofi

1.

1. Studiet af tanker om digtning og dens funktion i samfundet samt om antikkens opfattelse af litteratur og litterær kritik i forhold til moderne synspunkter. Genrestudier i den filosofiske dialog
3. Platon: Ion Platon: Staten, Hulelignelsen, 7. bog, 514a-521b Platon: Staten, Linjebilledet, 6. bog, 509b-512 Platon: Staten, 10. bog, 595a-608c José Ortega y Gasset: Synspunktet i kunsten, et essay med betragtninger af E. Bille e.a., red. af Ole Wahl Olsen, Kbh. (Brøndums Forlag 1968), ss. IX-XXXVII heri Ejler Bille: Om kunst og modernisme, ss. 3-8 og Erik Thommesen: Moderne salon eller nutidighed i billedkunst, ss. 35-42 og Palle Nielsen: Randbemærkninger, ss. 19-24 Karel Kosík: Kunstens dialektik, in: Leif S. Andersen (ed.): Marxistisk litteraturkritik. En antologi, Kbh. (Rhodos) 1973, ss. 257-285, i udvalg
3. Teksterne giver mulighed for diskussion af kunstens funktion i samfundet, da Platon og Ole Wahl Ohlsens antologi rummer forskellige synspunkter i kunstdebatten. Samtidig kan eleverne lære strukturen i den filosofiske dialog og i et essay at kende.
4. Dansk
5. 15 timer
6. Platon: Ion Platon: Staten, Hulelignelsen, 7. bog, 514a-521b Platon: Staten, Linjebilledet, 6. bog, 509b-512 Platon: Staten, 10. bog, 595a-608c José Ortega y Gasset: Synspunktet i kunsten, et essay med betragtninger af E. Bille e.a., red. af Ole Wahl Olsen, Kbh. (Brøndums Forlag 1968), ss. IX-XXXVII heri Ejler Bille: Om kunst og modernisme, ss. 3-8 og Erik Thommesen: Moderne salon eller nutidighed i billedkunst, ss. 35-42 og

<p>Palle Nielsen: Randbemærkninger, ss. 19-24</p> <p>Peer Hultberg: Min verden – bogstaveligt talt, Kbh. 2006, ss. 129-140</p> <p>Karel Kosík: Kunstens dialektik, in: Leif S. Andersen (ed.): Marxistisk litteraturkritik. En antologi, Kbh. (Rhodos) 1973, ss. 257-285, i udvalg</p> <p>Lilian Munk Rösing: Litteratur og politik, in: Information 01.02.07, s. 19</p>
<p>7. Ulæst uddrag af Karel Kosík</p> <p>Lilian Munk Rösing: Litteratur og overlevelse. Når ofrenes og bødlernes litteratur er den samme, Information, d. 29. dec. 2006, s.19</p> <p>Nikolaj Thyssen: ”Det er godt for befolkningen”, interview med Pablo Henrik Llambias, i: Information, 16. jan.2007, ss.15</p> <p>Anna von Sperling. ”Fjern troldens fortryllelse”, interview med Thomas Borberg, i: Information 18. jan. 2007, s. 16-17</p>
<p>8. Egne erfaringer</p> <p>Forløbet startede med linjebilledet og hulebilledet for at give et indblik i Platons grundlæggende filosofiske system. Søgen efter erkendelse er altså overskriften for dette aspekt af Platon. Derefter læstes Ion for at se diskussionen om digtningens stilling i forhold til samfundet. Dialogen er ikke så svær for eleverne, og Sokrates’ eksempler er såmænd tydelige nok for eleverne. Herefter tog vi fat på Ejler Billes essay, et indholdsmæssigt fremragende oplæg til en debat om kunst og inspiration og erkendelse. Det er ikke skrevet som en respons på Platon, men tankerne i det lægger op til en tydelig modstilling mellem Bille og Platon, et særdeles inspirerende tekststykke. Platons 10. bog er sværere at læse, men da problematikken er den samme, lykkedes det at gennemføre tekstmængden. Kosíks tekst er en væsentlig tekst om litteratur og samfund, og flere steder kan bruges som eksamenstekst eller perspektiveringstekst. Lilian Munk Rösings tekst om Paul Celans Dødsfuga ser problemet fra den synsvinkel, hvor litteraturen tager direkte stilling til samfund og historie/politik og er på sin vis en direkte modsætning til Platons holdninger. Erkendelseeffekten vil være et godt diskussionsoplæg i klassen.</p>

2.

1. Overvejelser over det skønnes ide og æstetikens ideologi med en diskussion af sportens og kropskulturens funktion i samfundet
2. Platon: Staten, om idræt 3. bog, 403d-412b Platon: Symposion, ss. 67 eller før – 69 Lukian: Anarchasis Skulpturer af sportsidoler Nazismens kropskultur Fascismens billeder
3. Forløbet kunne være en blanding af tekst og billeder, hvor de to medier belyser hinanden gensidigt.
4. Filosofi, historie og billedkunst kunne være mulige samarbejdspartnere
5. 15 timer
6. Platon: Staten, om idræt, 3. bog 403d-412b Platon: Symposion, ss. 67 eller før – 69 Lukian: Anarchasis Skulpturer af sportsidoler Nazismens kropskultur Fascismens billeder
7. Uddrag af Symposion og af Staten

3.

1. Som indføring i retorik og argumentation og forbindelse mellem antikkens modeller og nutidige argumentationsteknikker
2. Aristoteles: Retorik, i udvalg: 1. bog, kap. 1, afsn. 1-2, kap. 2, afsn. 1-7, kap. 3, kap. 5, kap. 8 Platon: Gorgias 447-466a Platon: Staten 514a -517c Ps-Cicero: Ad Herennium I

Herodot III 80-83 Lysias I + III Thukydid II 34-46 L. Holberg: Erasmus Montanus, akt 2 Toulmins argumentationsmodel i Jørgensen/Onsberg
3. Da ovennævnte tekster fylder for meget i forhold til de normale 15 timer til gennemgangen af en søjle, kunne man dele teksterne op i flere forløb, så at man kan holde sig inden for tidsrammen. Der hører praktiske øvelser til gennemgangen.
4. Dansk
5. Udvalgene begrænses til 15 timer
6. Aristoteles: Retorik, i udvalg: 1. bog, kap. 1, afsn. 1-2, kap. 2, afsn. 1-7, kap. 3, kap. 5, kap. 8 Platon: Gorgias 447-466a Platon: Staten 514a -517c Ps-Cicero: Ad Herennium I Herodot III 80-83 Lysias I + III Thukydid II 34-46 L. Holberg: Erasmus Montanus, akt 2 Toulmins argumentationsmodel i Jørgensen/Onsberg: Praktisk argumentation, Kbh. (Akad. Forl.) Roland Barthes: 'Den gamle retorik', in: K&K 84
7. Toulmins argumentationsmodel kan anvendes på mange sagprosaetekster; den klassiske syllogisme kan bruges i et uddrag af Erasmus Montanus, som ikke er læst på klassen.

4.

1. Overvejelser over retfærdighedsbegrebet gennem tiderne
2. Platon: Staten 348a – 354c, 367e – 376e, 427e-435a; Bent Rensch: Ret og magt – retsfilosofi mellem etik og politik, 2005, fx. ss.18-19, 69-73 Andre mulige læsninger ses af afsnit 6 nedenfor. Erik Rasmussen: Det gode samfund, Kbh. (Gyldendal) 1973, i udvalg
3. Ud fra læsningen af teksterne opstilles en semantik, der redegør for begrebet retfærdighed

gennem tiderne.
4. Historie og filosofi kunne være en mulighed
5. Uanset valg af tekster vil behandlingen fylde 15 timer, altså 1 søjle
6. Platon: Staten 348a – 354c, 367e – 376e, 427e-435a Bent Rensch: Ret og magt - retsfilosofi mellem etik og politik, Århus (Systime) 2005, ss. 18-19, 69- 73
Inholdsfortegnelse Forord 3 Indledning 7
I Antikken og middelalderen Antifon: af "Sandheden" (2 ns) 18 Xenofon: af "Memorabilia" (1,5 ns) 20 Platon: af "Gorgias" (3 ns) 23 af "Staten" (3 ns) 25 af "Statsmanden" (2,5 ns) 27 Aristoteles: af "Den nicomachæiske etik" (3,5 ns) 31 af "Statslæren" (5,3 ns) 34 Marcus Tullius Cicero: af "Om lovene" (5,3 ns) 38 Thomas Aquinas: af "Teologisk Håndbog" (4,2 ns) 42
II Nyere tid Niccoló Machiavelli: af "Fyrsten" (3,6 ns) 49 Thomas Hobbes: af "Leviathan" (5 ns) 52 John Locke: af "To afhandlinger om regering" (5,5 ns) 56 Jean-Jacques Rousseau: af "Samfundspagten" (11 ns) 60
III Nyeste tid Alf Ross: af "Om Ret og Retfærdighed, – en Indføring i den analytiske Retsfilosofi" (21,5 ns) 69 Herbert Marcuse: af "Volden og den radikale opposition" (5 ns) 82

John Rawls: af "En teori om retfærdighed" (6,5 ns) 86
Robert Nozick: af "Anarki, Stat og Utopia", af kapitlet: "Distributiv retfærdighed: "Teorien om berettigelse"" (6 ns) 90
Alasdair MacIntyre: af "Efter dyden" (6 ns) 94
Peter Højlund: af "Den forbudte retsfølelse. Om lov og moral" (6 ns) 98
Litteraturfortegnelse og kildehenvisninger 103
Erik Rasmussen: Det gode samfund, Kbh. (Gyldendal) 1973, i udvalg
7. En ulæst tekst af ovennævnte samlinger

5.

1. En anden udgave af retfærdighedsproblemet
2. Platon: Staten, i MusTusc-udgaven: ss. 99-109; 164-185; 193-220; 279-290 eller Platon: Staten 348a – 354c, 367e – 376e, 427e-435a Antifon: Sandheden, in: Bent Rensch "Ret og magt", Århus (Systime 2005) s.18-19 Uddrag af Thomas Aquinas: Teologisk håndbog, in: B. Rensch: "Ret og magt", s. 42-46 Uddrag af Thomas Hobbes: Leviathan, in: B. Rensch: "Ret og magt", s. 52-55 Uddrag af John Locke: Two Treatises of Government, in: B. Rensch: "Ret og magt", s. 56-59 Uddrag af Alf Ross: Om ret og retfærdighed – en indførelse i den analytiske retsfilosofi, in: B. Rensch: "Magt og ret", s. 69-73 FN's Verdenserklæring om Menneskerettighederne (www.menneskeret.dk/menneskeretieuropa/fn/verdensrklaring/)
3. Teksterne kan danne grundlag for to forløb, da Platon-teksterne fylder en hel del. Man kan vælge perspektivtekster ud.
4. Filosofi og historie
5. 15 timer
2. Platon: Staten, i MusTusc-udgaven: ss. 99-109; 164-185; 193-220; 279-290 eller Platon: Staten 348a – 354c, 367e – 376e, 427e-435a Antifon: Sandheden, in: Bent Rensch "Ret og magt", Århus (Systime 2005) s.18-19

Uddrag af Thomas Aquinas: Teologisk håndbog, in: B. Rensch: ”Ret og magt”, s. 42-46
Uddrag af Thomas Hobbes: Leviathan, in: B. Rensch: ”Ret og magt”, s. 52-55
Uddrag af John Locke: Two Treatises of Government, in: B. Rensch: “Ret og magt”, s. 56-59
Uddrag af Alf Ross: Om ret og retfærdighed – en indførelse i den analytiske retsfilosofi, in: B. Rensch: ”Magt og ret”, s. 69-73
FN’s Verdenserklæring om Menneskerettighederne (www.menneskeret.dk/menneskeretieuropa/fn/verdensrklaring/)
7. Politiken, 2. marts 2002, debat side 1: Den retfærdige krig mod onskaben

6.

1. Retfærdighed ud fra en tredje synsvinkel
2. Platon: Staten, i MusTusc-udgaven: ss. 99-109; 164-185; 193-220; 279-290 Adolf Hitler: Min kamp (1934): ss. 306-309: Årsagerne til ariernes betydning Unge i uniform, tekst 35, i: Henrik Pers. Dagligdag under fascismen, Hist. Kilder, Kbh. (Gyldendal) 1978 Allan Christensen: Demokratiets kulturer, Kbh. (Columbus) 1993, heri: Nazistisk organisation, ss. 106-108 Allan Christensen: Demokratiets kulturer, Kbh. (Columbus) 1993, heri: Fouriers utopiske socialisme, ss. 72-73 Allan Christensen: Demokratiets kulturer, Kbh. (Columbus) 1993, heri: Lenin om parlamentarismens ophævelse, ss. 101-103
3.
4. Historie
5. 15 timer
6. Platon: Staten, i MusTusc-udgaven: ss. 99-109; 164-185; 193-220; 279-290 Adolf Hitler: Min kamp (1934): ss. 306-309: Årsagerne til ariernes betydning Unge i uniform, tekst 35, i: Henrik Pers. Dagligdag under fascismen, Hist. Kilder, Kbh. (Gyldendal) 1978 Allan Christensen: Demokratiets kulturer, Kbh. (Columbus) 1993, heri: Fouriers utopiske socialisme, ss. 72-73

Allan Christensen: Demokratiets kulturer, Kbh. (Columbus) 1993, heri: Lenin om parlamentarismens ophævelse, ss. 101-103
7. Politiken, 2. marts 2002, debat side 1: Den retfærdige krig mod ondskaben

7.

1. Kan dygtighed, areté, læres? Studier i et meget væsentligt platonisk emne.
2. Platon: Menon, evt. i udvalg Platon: Staten, Hulelignelsen, 7. bog, 514a-521b Platon: Staten, Linjebilledet, 6. bog, 509b-512 Platon: Staten, Solbilledet, 6. bog, 506b-509a Mads Hermansen: Læringens univers, Århus (Klim) 5. udg. 2005, i udvalg
3. Her studeres læringsbegrebets status hos Platon og i moderne teorier. Desuden får eleven et indblik i Platons filosofiske dialoggenre. Emnet kan selvfølgelig også studeres ud fra et moderne udgangspunkt.
4. Psykologi og filosofi
5. 15 timer
6. Platon: Menon, evt. i udvalg Platon: Staten, Hulelignelsen Platon: Staten, Linjebilledet Baggrundsstof: Mads Hermansen: Læringens univers, Århus (Klim), 5. udg. 2005, i udvalg N-J. Bisgaard (ed.): Pædagogiske teorier, Kbh. (Billesø & Baltzer), fx kap. 7: H. Vejleskov: Teorier om kognitiv udvikling som inspiration for pædagogikken, og kap. 8: J. Rasmussen: Radikal og operativ konstruktivisme
7. En tekst om kognition

8.

1. Forløbet sigter mod førsokratisk og efterplatonisk etik og kan sammen med et Platon-forløb give et indblik i oldtidens filosofiske strømninger.
2. Jørgen Mejer: Filosoferne før Sokrates, Kbh. 1971, i udvalg:

Jørgen Mejer: Førsokratiske Filosofer fra Thales til Heraklit, Kbh.1994. Bd.1, rev. udg. af 1971 Jørgen Mejer: Førsokratiske Filosofer fra Parmenides til Demokrit, Kbh.1995 Bd.2, rev. udg. '71 Af: Arne Mørch: Haven og venskabet, Svendborg 1990 ss. 29-32 om Leukippos og Demokrit ss. 41-44 om Epikur ss. 66-76 om Lukrets ss.81-92 om Cicero ss. 117-130 Moderne dansk tekster
3. Forløbet giver et indblik i oldtidens epikureisme som oplæg til hedonisme i oldtid og i moderne tid.
4. Dansk, religion og filosofi er mulige samarbejdspartnere
5. 6 timer
6. Jørgen Mejer: Filosoferne før Sokrates, Kbh. 1971 Jørgen Mejer: Førsokratiske Filosofer fra Thales til Heraklit, Kbh.1994. Bd.1, rev. udg. af 1971 Jørgen Mejer: Førsokratiske Filosofer fra Parmenides til Demokrit, Kbh.1995 Bd.2, rev. udg. '71 Af: Arne Mørch: Haven og venskabet, Svendborg 1990 ss. 29-32 om Leukippos og Demokrit ss. 41-44 om Epikur ss. 66-76 om Lukrets ss.81-92 om Cicero ss. 117-130 Moderne dansk tekster Baggrundsstof: Karsten Friis Johansen: Den europæiske filosofis historie. Antikken, Kbh. (NNF Arnold Busck) 1991 M. Larsen/O. Thyssen: Den frie tanke. En grundbog i filosofi, Kbh. (Gyldendal) 1981 el. senere Hans-Jørgen Schanz: Europæisk idehistorie. Historie, samfund, eksistens, Kbh. (Gyldendal) Lund, Pihl, Sløk: De europæiske ideers historie, Kbh. (Gyldendal) 1962 el. senere
7. En af de danske tekster i udvalget

B. 6. Moderne udgangspunkt

1.

1. Demokratiet er et selvfølgeligt emne i oldtidskundskab og i samfundsfag. Litteraturen til emnet er legio, og her følger et forslag til et samarbejde.
2. Platon: Staten: Om demokrati, 8. bog 556e-562a Aristoteles: Statslære 6. bog, 1316b30-20b18 Aristoteles: Athenæernes statsforfatning, kapp. 42-45 Herodot, 3. bog, kapp. 80-83 Polyb, 6. bog, kapp. 1-10 Thukydid, 1. bog, kap. 22 Thukydid, 2. bog, kapp. 34-46 Montesquieu: Om lovens ånd: Forfatterens forerindring; bog 3, kap. 2: Om de forskellige regeringsformers grundprincipper; bog 3 kap. 3: Om demokratiets grundprincip; bog 8, kap. 2: Om fordærvelse af demokratiets grundlag, bog 8 kap. 3: Om den yderligtgående lighedsånd; bog 8 kap. 4: En særlig årsag til folkets fordærv Montesquieu: Om magtdeling, uddrag fra Erik Rasmussen: Det gode samfund, Kbh. (Gyldendal) 1973 Samfundsfaglige tekster: Benny Jacobsen/Ove Outzen: Liv i DK, ss. 57-70 Palle Svendsson: Danskerne, magten og demokratiet, Magtudredningen 2004 (MU) i uddrag Diverse artikler i dagspressen om demokratiet Keld B. Jessen: Indsigt og udsyn, Århus (Systime) 2005, ss. 61-68
3. Se Skitse over forløbet nedenfor!
4. Samfundsfag
5. 10 timer per fag
6. Se rubrik 2
7. Roald Dahl: Om demokrati, Kbh.(NNF Arnold Busck) 2000 , fx ss. 14-18, 32-38, 50-51, 68-70, 74-80, 81-88 Mogens Herman Hansen: 25 perspektiverende ekstemporaltekster, Kbh. Juli 2006
8. Egne erfaringer

Forløbet er brugt både som det første AT-forløb i 1.g og som demokratiforløb med moderne udgangspunkt i oldtidskundskab. Det er helt tydeligt, at de moderne tekster er nemmere for eleverne end Platon og Aristoteles. Problematikken i dem skal tygges grundigere igennem, før de forstås. Det går nemmere i 2.g, men det kræver sin tid alligevel. Polyb er nemmere at gå til og viser cyklusteorien i klar udfoldelse. Herodot hører også til de lettere tilgængelige og lægger fint op til en argumentationsmodel à la Toulmins. Hele forløbet et studie i argumentation. Thukydid er svær, men kan forstås i hovedtræk. Gennemgangen kan vare længe; det afhænger, hvilke fokuspunkter man vælger. Montesquieu viser så en moderne tolkning på basis af de antikke tekster, dvs. man bevæger sig et abstraktionsniveau op, hvad der er en ny udfordring for eleverne. Alt i alt er det ikke et nemt, endda et teoretisk krævende forløb. Det giver en forståelse for demokratitanken, men det tager sin tid at nedfældes i eleverne.

Uge	Lektie	Kernestof- komp.	Komp.	Gennemgang
35 AK 3 moduler	Start kursusforløb: Benny Jacobsen&Ove Outzen: Liv i DK s. 57-63	Hvad er magt? Hvad er demokrati?	Træning i gruppearbejde	<u>Øvelse:</u> I grupper: Find I jeres hverdag eksempler på, hvordan der udøves direkte, indirekte, bevidsthedskontrollerende og institutionel magt! Diskutør i gruppen hvorledes I kan forholde jer til evt. bryde denne magt – og med hvilke midler Fælles diskussion!
JJ 3 moduler	Intro til græsk demokrati: Polis og bystatsforfatninger Tekst: Polyb: Forfatningernes kredsløb	Hvilke træk kendetegner monarki, aristokrati g demokrati	At træne Studielæsning At stille forståelsesspørgsmål At finde nøgleord i tekster At identificere synspunkter	<u>Øvelse:</u> I grupper: Redegør for de tre forfatningstyper!
36 AK:	Benny Jacobsen&Ove Outzen: Liv i DK s.64- 67	Hvad er demokrati? Det danske demokrati	At lave en redegørelse	<u>Øvelse:</u> Er Danmark demokratisk – nok?
Onsdag 2 moduler	Uddrag af: Palle Svendsson: Danskerne, magten og demokratiet. Magtudredningen 2004 (MU)	Den parlamentariske styringskæde Frihedsrettigheder i Grundloven	Diskussion Argumentation At identificere synspunkter	Redegør ud fra MU for danskernes syn på demokrati

Torsdag 2m.	Benny Jacobsen&Ove Outzen: Liv i DK s.67-70				
JJ 5 moduler	Oversigt over Athens forfatning Platon: Staten Aristoteles: Statslæren – Om demokrati Aristoteles: Athenernes statsforfatning	Hvad fremhæver Platon som demokratiets væsentlige sider, hvad fremhæver Aristoteles?			Øvelse: Vis konkret, hvordan en folkeforsamlingsdag gik for sig på Athens torv! Hvordan bliver lighed, frihed, medbestemmelse, kontrol af dagsorden praktiseret i Athen? Matrix
37 AK Mandag 2 moduler (vika Tit)	Uddrag af artikler: Sprængfyldt harddisk Berlingske Tidende 2 april 2001, 2 Sektion, KULTUR side 2 Genopliv demokratiet med internet Berlingske Tidende 24 oktober 2001, 1. SEKTION side 6 Kronik: Demokratiet af sporet Politiken 31 august 2005, 2 . sektion side 7 Kommentar: I folkeafstemningernes land	Forskellige opfattelser af demokrati Demokratiet i fremtiden	Argumentation Tekster (Se fronterrum: ”Demokratitekster)		

Demokrati-forløb
AT forløb i 1.d.sept. 2005 / JJ og AK

<p>Torsdag 2m</p>	<p>Berlingske Tidende 22 maj 2003, 2. sektion side 5</p> <p>Demokrati og folkets vilje Fyens Stiftstidende 30 august 2002</p> <p>Debat: Tilskuerdemokratiet Jyllands-Posten 3 december 2001, JP Århus side 6</p> <p>Om Grundloven af Niels Helveg Petersen</p> <p>Birgitte Simonsen. 16.12.01 Er unge mere demokratiske?</p>	<p>Tabel- og figurlæsning: Formidle indholdet i enkle modeller, tabeller og diagrammer</p> <p>At identificere holdninger</p> <p>Diskussion Argumentation</p> <p>At identificere synspunkter</p>	<p><u>Øvelse 1:</u> <u>Tag stilling til de to påstande</u></p> <p><u>Øvelse 2</u> Diskutør ud fra ... om det ville være ønskeligt at have mere demokrati – evt. vha. afstemninger over nettet</p>
-----------------------	--	---	---

Demokrati-forløb
AT forløb i 1. d. sept. 2005 / JJ og AK

JJ: 4 moduler	Montesquieu: Om lovens ånd Montesquieu: Om magtdeling	Hvordan er Montesquieu's argumentation for at ændre på det græske demokratis form?	At finde nøgleord og At definere væsentlige begreber	Gennemgang af Montesquieu's forhold til græsk demokrati og hans videreudvikling af demokrati-formen
38				
JJ: Tirsdag 3m				
AK: Torsdag 4 m	Gruppearbejde: Lav et mindmap med temaets overskrift: Demokrati gennem tiderne Illustrer ved hjælp din mindmap hvilken viden om emnet du har opnået i dette forløb! (Afleveres til AK og JJ)		Mindmap Træning i gruppearbejde	
JJ: Torsdag 3 m.				
38 AK + JJ 10 moduler	Nedsættelse af arbejdsgrupper og temaer til klassens projektarbejde	Sammenligning af græsk og dansk demokrati ud fra Robert A. Dahls og Alf Ross' kriterier og de klassiske tekster	Projektarbejde med given problemformulering (Produkt skal placeres i fronterrum senest kl. 14.00 Processkrivning	

Demokratiforløb

AT forløb i 1.d sept. 2005 / JJ og AK

			Skriftlig fremstilling	
39 AK: 3 moduler	Keld B Jessen red. : Indsigt og udsyn System 2005-09-26 s. 61-68	Viden om de videnskabelige hovedfagsområder	logbog At diskutere og evaluere ens eget produkt	Find karakteristiske træk ved hhv. et humanistisk og et samfundsvidenskabeligt hovedfagsområde i vores forløb vores forløb
JJ 3 moduler	Evaluering Se skema i fronter		Metaniveau	

2.

1. Man studerer civilisationernes sammenstød – hellenere og barbarers opfattelse af hinanden samt fremmede og autokhtoni-problematikken
2. Huntington: Civilisationernes sammenstød, ss. 13-18, 43-46 Præsident Lincolns tale Herodot, 1. bog, 1-6 Herodot, 3. bog, 80-83 Herodot, 7. bog, krigen mod perserne, i udvalg
3. Forløbet behandler mødet med de fremmede som positivt kulturskabende og negativt konfliktpræget
4. Historie
5. 12 timer
6. Huntington: Civilisationernes sammenstød, ss. 13-18, 43-46 Præsident Lincolns tale Herodot, 1. bog, 1-6 Herodot, 3. bog, 80-83 Herodot, 7. bog, krigen mod perserne, i udvalg Baggrundsstof: K.K. Kristiansen/J.R. Rasmussen: Fjendebilleder & Fremmedhad, FN-Forbundet 1988, heri: J.E. Skydsgaard. Fjendebilleder i den klassiske oldtid, ss. 39-48 K.K. Kristiansen/J.R. Rasmussen: Fjendebilleder & Fremmedhad, FN-Forbundet 1988, heri: Chr. Horst: Tolkninger af fremmede i Danmark i dag, ss. 175-189 Ole Høiris: Antropologien i antikken, Århus Univ. Forl. 2001, i udvalg Clausen/Mikkelsen: Det multikulturelle samfund, Århus (Systeme) 2005, ss. 6-43 Rasmussen/Bank-Mikkelsen: Det kulturelle møde, heri: Kulturholdninger, Kulturteori, Kulturanalyse, Århus (Systeme) 2005 ss. 6- 48
7. Fr. Stjernfelt: Realpolitik i Aftenlandet, anmeldelse af S. Huntington: Civilisationernes sammenstød. Mod en ny verdensorden, Kbh. (People's Press) 2006, i: Weekendavisen, Nr. 48, 01.12.06, s. 12

3.

1. Skyld- og skæbne-begrebet i moderne litteratur og i antikken
2. Karen Blixen: Fra det gamle Danmark Karen Blixen: Den gamle vandrende ridder Karen Blixen: Veje omkring Pisa Herodot: 1. bog om Kong Kroisos Herodot: Polykrates' ring
3. Forløbet sigter mod en begrebsanalyse af hybris og nemesis i forskellige tekster og genrer.
4. Dansk
5. 8 timer
6. Karen Blixen: Fra det gamle Danmark Karen Blixen: Den gamle vandrende ridder Karen Blixen: Veje omkring Pisa Herodot: 1. bog om Kong Kroisos Herodot: Polykrates' ring Baggrundsstof: Mogens Pahuus: Karen Blixens livsfilosofi – En fortolkning af forfatterskabet, Aalborg Univ.forlag 1995
7.

4.

1. Synet på det og de fremmede i dag og i oldtiden
2. Herodot, 2. bog om ægypterne, i uddrag Herodot, 4. bog om skytherne Homer: Odysseen, 9. sang om kyklopen Tacitus: Germania Pressetekster om indvandererdebatte i dag
3. Forløbet er et forsøg på at vise grækernes og romernes måde at beskrive de fremmede, barbarerne, på

4. Historie, samfundsfag
5. 16 timer
6. Herodot, 2. bog om ægypterne, i uddrag Herodot, 4. bog om skytherne Homer: Odysseen, 9. sang om kyklopen Tacitus: Germania Pressetekster om indvandererdebat i dag R.V. Munson: Telling Wonders, Michigan 2001 D. Lateiner: The Historical Method of Herodotus, Toronto 1989 K.K. Kristiansen/J.R. Rasmussen: Fjendebilleder & Fremmedhad, FN-Forbundet 1988, heri: J.E. Skydsgaard. Fjendebilleder i den klassiske oldtid, ss. 39-48 K.K. Kristiansen/J.R. Rasmussen: Fjendebilleder & Fremmedhad, FN-Forbundet 1988, heri: Chr. Horst: Tolkninger af fremmede i Danmark i dag, ss. 175-189 Ole Høiris: Antropologien i antikken, Århus Univ.Forl. 2001, passim
7. Moderne avistekst

5.

1. En diskussion af slaveri i oldtiden og af menneskerettigheder i moderne tid
2. Platon: Staten og Aristoteles Seneca, ep. 47 Montesquieu, i udvalg, fx Montesquieu: Om lovens ånd: Forfatterens forerindring; bog 3, kap. 2: Om de forskellige regeringsformers grundprincipper; bog 3 kap. 3: Om demokratiets grundprincip; bog 8, kap. 2: Om fordærvelse af demokratiets grundlag, bog 8 kap. 3: Om den yderligtgående lighedsånd; bog 8 kap. 4: En særlig årsag til folkets fordærv Montesquieu: Om magtdeling, uddrag fra Erik Rasmussen: Det gode samfund, Kbh. (Gyldendal) 1973 Jesper Carlsen: Romerriget, ss. 79-117, i udvalg J.E. Skydsgaard: Det romerske slaveri, Klassikerf. Kildehæfter 1975, i udvalg FN-traktatens paragraf om menneskerettighederne

3. Hvis Platon-udvalget kan udgøre et tilfredsstillende udvalg af filosofitekst, kan dette udgøre en hel søjles indhold.
4. Et tværgående emne for samfundsfag, historie, religion og filosofi
5. 15 timer, afhængigt af Platon-udvalgets længde.
6. Platon: Staten og Aristoteles ??? Seneca, ep. 47 Montesquieu, i udvalg, fx Montesquieu: Om lovens ånd: Forfatterens forerindring; bog 3, kap. 2: Om de forskellige regeringsformers grundprincipper; bog 3 kap. 3: Om demokratiets grundprincip; bog 8, kap. 2: Om fordærvelse af demokratiets grundlag, bog 8 kap. 3: Om den yderligtgående lighedsånd; bog 8 kap. 4: En særlig årsag til folkets fordærv Montesquieu: Om magtdeling, uddrag fra Erik Rasmussen: Det gode samfund, Kbh. (Gyldendal) 1973 Jesper Carlsen: Romerriget, ss. 79-117, i udvalg J.E. Skydsgaard: Det romerske slaveri, Klassikerf. Kildehæfter 1975, i udvalg FN-traktatens paragraf om menneskerettighederne
7. En tekst af Alf Ross eller R. Dahl. Om demokratiet, Kbh. (NNF Arnold Busck) 2000 fx ss. 14-18, 32-38, 50-51, 68-70, 74-80, 81-88 om demokrati eller menneskerettigheder

B. 7. Forslag til samarbejde med naturvidenskabelige fag

1.

1. Da der findes mange relationer mellem oldtidskundskab og matematik, forelægges her et muligt samarbejdsprojekt. Det er min kollega Jens Lund, der velvilligt har udarbejdet materialet. Det drejer sig om læringssyn og matematiske modeller.
3. Platon: Menon i Gorm Tørtzens oversættelse i Chr. Gorm Tørtzen e.a.: Q.E.D. – Platon og Euklid tegner og fortæller, Kbh. (Gyldendal) 2006 Mads Hermansen: Læringens univers, Århus (Klim), 5. udg. 2005, i udvalg Matematik: se nedenstående redegørelse
3. I en 2.g vil der være behov for klasseundervisning i størstedelen af forløbet. Opgaver regnes evt. i par.
4. Matematik er de primære samarbejdspartner.
5. 15 timer er nødvendige, måske 20, fordi grundteksten er lang og opgavedelen tung.
6. Platon: Menon i Gorm Tørtzens oversættelse i Chr. Gorm Tørtzen e.a.: Q.E.D. – Platon og Euklid tegner og fortæller, Kbh. (Gyldendal) 2006 Matematik: se nedenstående redegørelse
7. Platons hulebillede i udvalg Opgaver ud fra det matematiske materiale Mads Hermansen: Læringens univers, Århus (Klim), 5. udg. 2005, i udvalg

Min matematikkollega Jens Lund beskriver samarbejdet i nedennævnte brev:

Dyrup den 28. oktober 2006

Kære Jens Peter!

Her er mit bud på konkrete samarbejdsmuligheder mellem oldtidskundskab og matematik i forbindelse med en behandling af Platons *Menon* i oldtidskundskab.

Overordnet set er der (i det mindste) to stier et sådant samarbejde kunne følge, når sagen ses fra matematiks side:

Første sti:

Faget matematiks opgave vil på denne sti først og fremmest være at klarlægge forholdene bag de to problemer med matematisk indhold, som berøres i *Menon*, men derudover kan der i mere eller mindre grad blive tale om at se emnerne i et videre perspektiv.

For begge problemers vedkommende ligger der en opgave i at forstå, hvad de nøjere går ud på. For at opnå en sådan forståelse kunne eleverne med moderne matematiske hjælpemidler analysere problemerne.

Med hensyn til det første problem, så kan man oversætte det til et spørgsmål om eksistensen af irrationale tal. I [3] findes en opgave (opgave 42 side 68) (den vil også i nær fremtid kunne findes i [4]), der giver eleverne mulighed for på egen hånd at gennemføre det klassiske bevis for, at $\sqrt{2}$ er et irrationalt tal. Hvad mere er, så kan dette bevis uden videre udvides til at demonstrere, at også $\sqrt{8}$ er et irrationalt tal. I *Menon* optræder netop dette problem, at finde længden af siderne i et kvadrat, hvis areal er 8 (kvadrat)rod.

På den her skitserede måde ville der altså blive arbejdet ganske kontant med det første problem. Herfra kunne man i matematik gå videre og undersøge om det anvendte bevis kunne udstrækkes til andre tilfælde, hvor \sqrt{N} skal vises at være irrational, når N er et naturligt tal, som ikke er et kvadrattal. I kommentaren i *Q.E.D.* på side 44 er der anført et generelt bevis for, at \sqrt{N} er et irrationalt tal, når N er et naturligt tal, som ikke er et kvadrattal, men for at kunne tage dette bevis op i matematik, må man nok regne med et lille kursus i talteori, da beviset gør brug af opløsning i primtalfaktorer; et sådant (minimalt) kursus kan bygges på stof i passende emnebøger (som for eksempel [8]) eller på side 168 - 169 i [5].

Et perspektiv i en lidt anden retning kunne være at undersøge de retvinklede trekanter med heltallige sidelængder, med andre ord bestemme de pythagoræiske talsæt. En reference kunne her være [6].

Et andet perspektiv ville være at se på, hvordan man i moderne matematik løser problemet med at indføre irrationale tal. En måde at gøre dette på kan findes i [3] (og [4]).

Hvad angår det andet problem, så behandles også dette på side 44 i en kommentar i *Q.E.D.* Her vil jeg dog mene, at det måske vil være for specielt i et mindre forløb som dette at gå ind i disciplinen fladeanlæg, der snarere hører hjemme i et studieretningsprojekt. Så er det mere produktivt at behandle problemet: "at indskrive en (ligebenet) trekant i en cirkel, så trekanten har et foreskrevet areal" ved hjælp af analytisk geometri. Det vil ikke være svært at lede eleverne frem til at opstille ligningen

$$2rx^3 - x^4 = b^4 \quad (*)$$

som også nævnes i kommentaren. Løsningen af problemet afhænger af om ligningen (*) har løsninger. Ved at indføre funktionen f , hvor

$$f(x) = 2rx^3 - x^4, \quad 0 \leq x \leq 2r$$

kan man bestemme antallet af løsninger til ligningen (*) og fastlægge betingelser for, at der er løsninger. Figuren i *Q.E.D.* på side 45, som lægger op til en geometrisk løsning af problemet, vil eleverne nemt kunne analysere, men der er nu grund til at stille sig (lidt) kritisk til figuren, da den kun illustrerer det (special)tilfælde, at problemet har netop én løsning!

På denne sti har matematik først og fremmest rollen som redskabsfag, i hvert fald så længe man arbejder med at forstå teksten i *Menon*; ikke desto mindre er der ingen tvivl om, at de to fag vil kunne støtte hinanden. For blot at nævne en detalje, så kan Sokrates' eksempel hentet fra matematikken, hvor man *antager* en løsning og så udleder, hvad dette kan føre med sig, i vore dage udmærket bruges til at forstå denne metodes virkemåde, når den anvendes i matematik.

Den egentlige behandling af det første problem burde kunne foregå med baggrund i matematik C, mens den skitserede behandling af det andet problem kræver matematik på B-niveau.

Anden sti:

På denne sti vil vægten fra matematiks side blive lagt på det matematikhistoriske. Man skal selvfølgelig stadig arbejde med at forstå indholdet af de to problemer, men nu vil det i højere grad ske på den datidens matematiske betingelser. Det kræver blandt andet en forståelse af den særlige græske tilgang til geometrien. Man kan få nogle ideer om dette i [1], [7] og (meget kortfattet) i [2]).

Som et perspektiv i forbindelse med det første problem kunne man se på Eudoxos' almene størrelseslære, der er medtaget i *Elementerne*. Den almene størrelseslære omfatter en teori om inkommensurable størrelser, og dermed - i en vis forstand - også hvad vi kalder for irrationale tal.

Et andet perspektiv kunne være at fremdrage mere matematik fra Platons tid.

I note 22 på side 30 i *O.E.D.* nævnes der over 20 forskellige fortolkninger af det andet problem. Allerede i 1861 blev der imidlertid rapporteret om 30 forskellige fortolkninger, har jeg læst mig til. Man kunne måske hente nogle frem fra glemslen og analysere dem?

På denne anden sti kan man måske sige, at oldtidskundskab fungerer som et slags redskabsfag for matematik, idet emnet for undersøgelsen præsenteres i dette fag.

Det er meget muligt at matematik på B-niveau er nødvendig for at kunne følge denne sti.

Man bør være opmærksom på, at de to stier kan (og bør) krydse hinanden. Således vil emnet være en fin anledning til at give en smule indsigt i græsk matematik, også på den første sti.

Som det forhåbentligt er fremgået, så ser jeg mange muligheder for samarbejde mellem to fag som oldtidskundskab og matematik, både i dette særlige tilfælde, men også i andre. Faktisk har jeg en del (endnu kun vage) ideer til forløb, som vi (HW og Lu) måske er så heldige at kunne afvikle med den nuværende 2.i.

- [1] Asger Aaboe: *Episoder fra matematikkens historie*, København 1966
- [2] Jens Lund: *Fra kvadratur til integration. Træk af arealberegningens historie*, København 2000
- [3] Jens Lund, Mogens Lund: *Noter til Differentialregning 2 for 2. og 3. g.*, 3.udg. 2002
- [4] Jens Lund, Mogens Lund: *Heureka A*, del 3, 1. udgave december 2006.
- [5] Kristensen og Rindung: *Matematik 2.2, Matematisk fysisk gren*, København 1974
- [6] Mogens Esrom Larsen: *Diophantiske trekanter* side 106 i S.T. Jensen & J. Matthiasen (red.): *Matematiske ideer*, København 1993.
- [7] Jesper Lützen: *Cirklens kvadratur, vinklens tredeling, terningens fordobling. Fra Oldtidens geometri til moderne algebra*, Herning 1985.
- [8] Jens Carstensen: *Talteori*, Frederiksberg 1980 (og senere udgaver).

Mange hilsner

2.

<p>1. Et andet samarbejdsprojekt mellem oldtidskundskab og matematik kunne være en belysning af sandhedsbegrebet fra oldtiden og frem. Det er blevet afholdt på Tornbjerg Gymnasium under titlen 'Hvad er meningen med sandheden?'</p>
<p>2. Jostein Gaarder: Sofies verden (i udvalg): Det jødiske og det græske verdensbillede Nationalencyklopædien, s.v. Homer, Herodot, Aristoteles, Ptolemaios, Tycho, Brahe, Kopernikus, Galilei, Bruno, Kepler, Newton, Einstein Tekster om verdens skabelse fra Biblen og Hesiod samt Ovid Introduktion til den klassiske syllogisme på basis af Aristoteles Danske eksempler fra L. Holberg: 'Erasmus Montanus' Knud Nissen: 'På søndagstur i den logiske have' Moderne argumentationslogik: Ch. Jørgensen/Merete Onsberg: 'Praktisk argumentation' om Toulmins argumentationsmodel Booles logik</p>
<p>3. Der fokuseres på forståelsesspørgsmål og arbejde med vanskelige tekster i 1.g. For matematikken gælder det anvendelse af regler for logik og matematisk analyse. Forskellen mellem den klassiske og den moderne argumentationsmodel fremhæves. Falsifikationsmulighederne afprøves.</p>
<p>4. Som nævnt matematik. Filosofi kunne også inddrages.</p>
<p>5. Der er brug for 15 – 20 timer</p>
<p>6. Jostein Gaarder: Sofies verden (i udvalg): Det jødiske og det græske verdensbillede Nationalencyklopædien, s.v. Homer, Herodot, Aristoteles, Ptolemaios, Tycho, Brahe, Kopernikus, Galilei, Bruno, Kepler, Newton, Einstein Tekster om verdens skabelse fra Biblen og Hesiod samt Ovid Introduktion til den klassiske syllogisme på basis af Aristoteles Danske eksempler fra L. Holberg: 'Erasmus Montanus' Knud Nissen: 'På søndagstur i den logiske have' Moderne argumentationslogik: Ch. Jørgensen/Merete Onsberg: 'Praktisk argumentation' om Toulmins argumentationsmodel Booles logik</p>
<p>7. Der fremlægges eksempler på klassiske syllogismer, fx fra Justus Hartnack: 'Logik – klassisk og</p>

moderne', eksempler på moderne tekster, fx læserbreve med en enkel argumentationsstruktur samt opgaver i den matematiske disciplin.

8. Egne erfaringer

Starten på forløbet gav et fint indblik i Jostein Garders 'Sofies verden', hvis stil er meget anvendelig til elever i 1.g. Opslagene i National encyklopædien er en god øvelse for eleverne til at lære dette vigtige værk at kende. Myterne i GT og hos Hesiod og Ovid giver anledning til at definere myten og hvad dens formål er som fortælling, alt under paraplyspørgsmålet: Hvad er sandhed til hvilke historiske tider? Da forløbet så gik over til de mere tekniske bevisteorier, både den klassiske syllogisme og senere Toulmin, og Booles logik for matematikkens vedkommende, blev det meget mere tungt for eleverne. Det krævede en del øvelsesopgaver, før visse love faldt på plads, nemmest for syllogismen og Toulmins argumenter, sværest for matematikken. Alt i alt en stor mundfuld for 1.g. Hvis argumentationsteknikken holdes vedlige, kan den være nyttig gennem hele gymnasiet, men teknikkerne skal gentages jævnligt.

1d – Udkast til forløb nr. 3 om 'Sandt og Falsk' i fakulteterne Hum./Nat.

Periode	Emner	Færdigheder/ værktøjer	Studie- kompetencer	Delemer/ indholdsmål	Produkt og evaluering
1. ½ dag	Intro til emnet: "Hvad er meningen med sandheden" Sandhedsopfattelsen af naturen belyst gennem tiderne: Det græske verdensbillede – Homer og Herodot, Aristoteles, Ptolemaios, Middelalder og Thomas Aquinas, Renæssancen og Tycho Brahe, Kopernikus, Galilei, Bruno, 1600-tallet: Kepler og Newton, 1900-tallet: Einstein 2000: strengteori	Læsenotater faktaspørgsmål forståelsesspørgsmål internetsøgning gruppearbejde efter interesser arbejde med Fronter og Word	læsestrategier 3 notatteknik 3 informations- søgning 2 mundtlig formidling	Start: Sandhedsbegrebet belyst gennem de sidste 3000 år Læsning af udvalgte afsnit i J. Gaarder: "Sofies verden" og i Nationalencyklopædien Slut: Det relative sandhedsbegreb	Præsentation i form af mundtligt oplæg
2. 1 dag	Sandhedsbegrebets nye grundlæggelse. Booles logik og den klassiske syllogisme iflg. Aristoteles: præsentation og opgaver	Forståelsesspørgsmål Tænkespørgsmål Fordybelse Samarbejde		Bevisteknik ud fra Knud Nissen: "På søndagstur i den logiske have" Justus Hartnack: Logik – klassisk og moderne Slut: Regler for et objektivt sandhedsbegreb	F: Mat E: Da
3. 1 dag	Fortsættelse af Booles logik og den klassiske syllogisme	Skrivning Opgaveløsning Gruppearbejde Etik og Mødekultur	Anvendelse af regler for logik Analyse af matem. Og sprogl. eksempler	Mat.: flere eksempler Da.: eksempler fra L. Holberg:" Erasmus Montanus" "Erasmus" som forestilling???	F: Mat E: Da
4. 1 dag	Introduktion af den moderne logik: Toulmins argumentations- model og Matematikkens mulighed for falsifikation	Læsenotater faktaspørgsmål forståelsesspørgsmål tekstøvelser logikopgaver	Anvendelse af begreber for den moderne logik i argumenterende tekster	Ch. Jørgensen/M. Onsberg: Praktisk argumentation Karl Poppers falsifikationstest ud fra "Sofies verden"???	F: Da E: Mat
5. 1 dag	Fortsættelse af fase 4 og sammenfatning af klassisk og moderne logik og argumentation i sprog og matematik	Tekstøvelser Gruppearbejde Formidlings- forberedelse	Anvendelser af alle begreber		F: E: Da.: mdt oplæg i grupper
6. ½ dag	Test/Evaluering: Booles logik				Mat.: skr. test Fælles: Mdt +

	Syllogismer Sprogl. Manipulationer Billed- manipulationer???				skr. evaluering
--	--	--	--	--	--------------------

Samarbejde med fysik

1.

<p>1. Forløbet er den naturvidenskabelige pendant til <i>forløb 10</i> under filosofi om epikureisme og førsokratiske filosoffer. I dette forløb sigtes der mod førsokratikernes og efterplatonikernes atomteori og kosmologiopfattelse.</p>
<p>2. Jørgen Mejer: <i>Filosofferne før Sokrates</i>, Kbh. 1971, i følgende udvalg:</p> <p>Thales; fragment nr. 5-9</p> <p>Anaximander, frg. nr. 12-14, 16-18, 20-27, 30</p> <p>Anaximenes, frg. nr. 32-33, 38-43</p> <p>Empedokles, frg. nr. 244-248</p> <p>Anaxagoras, frg. nr. 271-272, 274-282, 284-285, 290</p> <p>Heraklit, frg. nr. 108-113, 125-131</p> <p>Demokrit, frg. nr. 297-307, 310-312</p> <p>Jørgen Mejer: <i>Førsokratiske Filosoffer fra Thales til Heraklit</i>, Kbh.1994. Bd.1, rev. udg. af 1971</p> <p>Jørgen Mejer: <i>Førsokratiske Filosoffer fra Parmenides til Demokrit</i>, Kbh.1995 Bd.2, rev. udg. '71</p> <p>Af: Arne Mørch: <i>Haven og venskabet</i>, Svendborg 1990</p> <p>ss. 23-28 om Leukippos og Demokrit</p> <p>ss. 33-40 om Epikur</p> <p>ss. 51-62 om Lukrets</p> <p>Moderne tekster:</p> <p>Kirsten Brink Lund/Marianne Svenningsen: <i>Atomets historie</i>, Frederikssund (Forlaget Frederikssund Arbejdsgruppen ApS) 1988</p> <p>H. Ballund/I. Kaufmann/G. Offenburg: <i>Grundbog til Naturfaget 1</i>, Kbh. (Gjellerup & Gad) 1992, ss. 38-52</p> <p>V. Schilling: <i>Det kosmiske urværk</i>, Kbh. (Munksgaard) 1992, ss. 6-60</p> <p>H. Stub/H. Stub: <i>Det levende univers</i>, Vejle (Trip) 2001, ss. 9-16</p>
<p>3. Forløbet giver et indblik i oldtidens og den moderne tids atomteori og kosmologiopfattelse.</p>
<p>4. Fysik og filosofi er mulige samarbejdspartnere</p>
<p>5. 6 timer</p>
<p>6. Jørgen Mejer: <i>Filosofferne før Sokrates</i>, Kbh. 1971</p> <p>Jørgen Mejer: <i>Førsokratiske Filosoffer fra Thales til Heraklit</i>, Kbh.1994. Bd.1, rev. udg. af 1971</p>

Jørgen Mejer: Førsokratiske Filosofer fra Parmenides til Demokrit, Kbh.1995 Bd.2, rev. udg. '71 Af: Arne Mørch: Haven og venskabet, Svendborg 1990 ss. 23-28 om Leukippos og Demokrit ss. 33-40 om Epikur ss. 51-62 om Lukrets Moderne tekster: Kirsten Brink Lund/Marianne Svenningsen: Atomets historie, Frederikssund (Forlaget Frederikssund Arbejdsgruppen ApS) 1988 H. Ballund/I. Kaufmann/G. Offenburg: Grundbog til Naturfaget 1, Kbh. (Gjellerup & Gad) 1992, ss. 38-52 V. Schilling: Det kosmiske urværk, Kbh. (Munksgaard) 1992, ss. 6-60 H. Stub/H. Stub: Det levende univers, Vejle (Trip) 2001, ss. 9-16
7. En moderne fysiktekst

2.

1. Et forløb om akustik i det antikke teater, målt ud fra moderne fysiske parametre
2. Jane Benarroch: Antikkens efterklang, in: Weekendavisen, nr. 03, 19.01.07, s. 6-7
3. Antikkens rumkonstruktion har altid vakt opmærksomhed for sin effektivitet akustisk set. I et sådant forløb kunne man studere de fysiske dimensioner nærmere og regne på dem i fysiklokalet.
4. Fysik
5. ?? timer
6. ??
7. ??

Samarbejde med kemi

1.

1. Forløbet fokuserer på byggematerialer i oldtiden og i dag.
2. Romersk cement og beton i Pompeii Arkæologiske fremstillinger af romerske bygninger Jakob Isager: Forum Romanum med videreførende litteratur Kemiske analyser af cement, beton og mørtel i dag Fremstillinger fra HTX
3. Forløbet giver både mulighed for tekstanalyser, læsning af decideret faglitteratur og eksperimentelle øvelser, et godt oplæg til et AT-forløb
4. Kemi, naturvidenskab i det hele taget, måske billedkunst
5. 10 timer
6. Romersk cement og beton i Pompeii Arkæologiske fremstillinger af romerske bygninger Jakob Isager: Forum Romanum med videreførende litteratur Kemiske analyser af cement, beton og mørtel i dag Fremstillinger fra HTX Baggrundsstof:
7.

Samarbejde med biologi

1.

1. Forløbet sigter mod økologi i oldtiden og omverdensbevidsthed i moderne tid
2. Dion af Prusa: 7. tale – Jægeren, overs. af J. Heiberg Horats: Ode I 3 og II 15 Aelius Aristides: Til Rom, overs. af Carsten Høeg Ovid: Metamorfoser: Tidsaldrene, 1. sang, vv. 89-153 Hesiod: Værker og Dage: Tidsaldrene, vv. 106-201 Seneca: Quaestiones Naturales i 2. bind af Gertz' overs. af Senecas Breve Ole Thomsen: Seneca – Stykker om frihed Th. Bjørnvig: natur og Naturløshed, fra samlingen ”Begyndelsen” Moderne økologi-tekster om global opvarmning, skovhugst i Brasilien, etc.
3. Biologiske og antikke synsvinkler kan anlægges på den kendte verdens tilstand, og spørgsmålet kan diskuteres, om oldtiden havde et syn på økologi
4. Biologi synes oplagt som partner
5. 10 timer
6. Dion af Prusa: 7. tale – Jægeren, overs. af J. Heiberg Horats: Ode I 3 og II 15 Aelius Aristides: Til Rom, overs. af Carsten Høeg Ovid: Metamorfoser: Tidsaldrene, 1. sang, vv. 89-153 Hesiod: Værker og Dage: Tidsaldrene, vv.106-201 Seneca: Quaestiones Naturales i 2. bind af Gertz' overs. af Senecas Breve Ole Thomsen: Seneca – Stykker om frihed Th. Bjørnvig: natur og Naturløshed, fra samlingen ”Begyndelsen” Moderne økologi-tekster om global opvarmning, skovhugst i Brasilien, etc.
7. En moderne avistekst om emnet

2.

1. Forløbet studerer opfattelser af biologiske og fysiologiske fænomener i oldtiden sammenholdt med moderne tilgange
2. a) Signe Isager/Margrethe Wind: Han og hun i Hellas, Århus (Systeme)1989, ss. 14-21+44-45 om biologi, lægeløftet og jordemoderen Moderne tekst: Biologi på tværs, Forlaget Nucleus Genetikbogen, Forlaget Nucleus b) Gorm Tortzen (ed.): Aristoteles om mennesket. Biologi-etik-politik, Kbh. (Pantheon) 1993, ss. 14-40: Om dyrenes dele Moderne tekst. ?
3. a) Ud fra Isager/Wind og Nucleus-udgivelserne behandles menneskets seksualitet, kønselledannelsen, misdannelser, østrogeneffekt og kromosomfejl, menstruationscyklus og prævention, abort, foster og fosterudvikling, seksualadfærd. Derudover gennemgås blodkredsløbet. Hertil kommer praktiske øvelser, fx dissektion af svinebov, mikroskopi af sædceller, dissektion af hjerter b) Ud fra Aristoteles-antologien kan man gennemgå fysiologiske emner, blodkredsløb, bevægeapparatet, nervesystemet, temperaturregulering, åndedrætssystemet; derudover arv og evolution, livets opståen, konvergens over for analogi, samt den moderne systematik i menneskets udvikling: hjerne – oprejst gang – hænder – sprog.
4. Biologi
5.15 timer
6. a) Signe Isager/Margrethe Wind: Han og hun i Hellas, Århus (Systeme)1989, ss. 14-21+44-45 om biologi, lægeløftet og jordemoderen Moderne tekst: Biologi på tværs, Forlaget Nucleus Genetikbogen, Forlaget Nucleus b) Gorm Tortzen (ed.): Aristoteles om mennesket. Biologi-etik-politik, Kbh. (Pantheon) 1993, ss. 14-40: Om dyrenes dele Moderne tekst:

Biologiundervisningens standardlitteratur
7. ?

B. 8. Forslag til samarbejde med billedkunst

1.

1. Forløbet sigter mod kunstsøjlen i Bekendtgørelsen og belyser receptionen af antik arkitektur og antik kvindeskulptur i moderne tid. Den virtuelle del begrænser sig til søgning på nettet.

2. Græsk arkitektur og græske templer på basis af

J. Bender/B. Bundgård Rasmussen: Oldtidens Grækenland – Græske billeder, Kbh. 1982

Om Akropolis, Parthenon, Nike og Erechteion samt dorisk, ionisk og hellenistisk stil

Romersk arkitektur og romerske templer på basis af

J. Thiedecke: Antikkens arkitektur og dens efterliv, Kbh. (Forlaget Pantheon) 2006

Koreskikkelsen med specielt fokus på Afrodite-skikkelsen på basis af

J. Bender/B. Bundgård Rasmussen: Oldtidens Grækenland – Græske billeder, Kbh. 1982

Fig. 64, 66, 68, 69, 70, 71, 73, 137, 138, 140, 144, 145, 166, 168, 198, 202,

Pl. VIII,2; XIV,1; XV, 1+2; XVI,2;

Glyptoteket: www.glyptoteket.dk/samlinger/grækenland:

s.1, nr.1: Afrodite – in 1259; s.3 nr.3: Artemis og Ifigenie – in 481-2a; s.4 nr.7: kvindetorso – in

1581, s.4 nr. 20: kvindestatue – in 2630; s.4 nr. 25: karyatide – in 1762, s.5 nr. 15: løbende niobide –

in 520; s.6 nr. 22: Sfinxhovede – in 2823; s.8 nr. 11: torso af ung kvinde – in 1544

J.P. Jensen: Vejledning i skulpturanalyse, på www.teksten-og-ordet.dk/old

Moderne tid:

Københavns klassicisme, se www.goldendays.dk/guldalderen/

Nytorv: Råd-, Dom- og Arresthuset, Thorvaldsens Museum, Christiansborg slotskirke, Harsdorffs

Hus på Kgs. Nytorv, Vor Frue Kirke, Metropolitanskolen, Universitetet

Afrodite-skulpturer på nettet:

1200-1500: Botticelli: Venus' fødsel (1485)

1500-1700:

1700-1800:

1800-1900:

1900-2000: Tegners Afrodite-variationer

3. Forløbet skal øve eleverne i at se proportioner, linjer og kompositioner og se forskelle i stil og i stilperioder. Der trækkes linjer fra oldtiden til i dag. Eleven skal lære at håndtere dette områdes særlige terminologi. Virtualiteten er relativ nem i niveau, men den eneste mulighed i en normal skolegang.

4. Billedkunst
5. 12 timer
2. Græsk arkitektur og græske templer på basis af J. Bender/B. Bundgård Rasmussen: Oldtidens Grækenland – Græske billeder, Kbh. 1982 Om Akropolis, Parthenon, Nike og Erechteion samt dorisk, ionisk og hellenistisk stil Romersk arkitektur og romerske templer på basis af J. Thiedecke: Antikkens arkitektur og dens efterliv, Kbh. (Forlaget Pantheon) 2006 Koreskikkelsen med specielt fokus på Afrodite-skikkelsen på basis af J. Bender/B. Bundgård Rasmussen: Oldtidens Grækenland – Græske billeder, Kbh. 1982 Fig. 64, 66, 68, 69, 70, 71, 73, 137, 138, 140, 144, 145, 166, 168, 198, 202, Pl. VIII,2; XIV,1; XV, 1+2; XVI,2; Glyptoteket: www.glyptoteket.dk/samlinger/grækenland : s.1, nr.1: Afrodite – in 1259; s.3 nr.3: Artemis og Ifigenie – in 481-2a; s.4 nr.7: kvindetorso – in 1581, s.4 nr. 20: kvindestatue – in 2630; s.4 nr. 25: karyatide – in 1762, s.5 nr. 15: løbende niobide – in 520; s.6 nr. 22: Sfinxhovede – in 2823; s.8 nr. 11: torso af ung kvinde – in 1544 J.P. Jensen: Vejledning i skulpturanalyse, på www.teksten-og-ordet.dk/old Moderne tid: Københavns klassicisme, se www.goldendays.dk/guldalderen/ Nytorv: Råd-, Dom- og Arresthuset, Thorvaldsens Museum, Christiansborg slotskirke, Harsdorffs Hus på Kgs. Nytorv, Vor Frue Kirke, Metropolitanskolen, Universitetet Afrodite-skulpturer på nettet: 1200-1500: Botticelli: Venus' fødsel (1485) 1500-1700: 1700-1800: 1800-1900: 1900-2000: Tegners Afrodite-variationer Einar Utzon-Frank: Afrodite (1914)
7. Udvalg af klassicistiske bygninger i Odense
8. Egen erfaringer Forløbet indledtes med en hurtig forberedelse til en København-ekskursion med besøg på Glyptoteket. Fokuspunktet var kore- og Afroditestatuerne, som blev gennemgået af eleverne. De historiske perioder blev studeret gennem Bender/Bundgaard Rasmussen: Græske billeder.

Det andet fokuspunkt var det klassicistiske København, som blev indledt med en gennemgang af tempeltyper og –stile i det klassiske Athen. Elementerne i eftertiden kunne så ses på rundgangen i København. Det var en ganske fornøjelig optakt til kunstsøjlen. Athens Akropolis blev så studeret nærmere i Bender/Bundgaard Rasmussen. For at perspektivere Afrodite-figuren blev eleverne bedt om at søge på nettet, og materialet er noget sparsomt, i hvert fald på nuværende tidspunkt, men Tegner viser nogle markante aspekter i udviklingslinjen. Andre varianter søges stadigvæk.